

הלכות קידוש החודש פרק י' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור — הלכות קידוש החודש פרק י"א

הקדמה צום פרק: פארוואס ברענגט דער רמב"ם צוויי חשבוניות פון שנת החמה?

דער רמב"ם'ס שיטה: צוויי חשבוניות

דער רמב"ם האט אין פרק ט' געגעבן דעם ערשטן חשבון פון שנת החמה (365 טעג מיט א פערטל — באקאנט אלס "תקופת שמואל"), און אין פרק י"א גיט ער דעם צווייטן חשבון, וואס איז אביסל גענויער — א חילוק פון אפאר מינוט (באקאנט אלס "תקופת רב אדא").

פשוט: דער רמב"ם זאגט אז ס'איז געווען א מחלוקת צווישן חכמי יון און חכמי פרס, און אויך צווישן חכמי ישראל אליין, וועגן דער פונקטליכער לענג פון א שנת החמה. ביידע חשבוניות זענען "בקירוב" — נישט בדיוק ריכטיג.

חידושים און הסברות:

(1) דער רמב"ם'ס מנהג נישט צו ברענגען נעמען:

דער רמב"ם ברענגט נישט די נעמען "שמואל" אדער "רב אדא בר אהבה" — ער זאגט סתם "חכמי ישראל". דאס איז כדרכו בכל מקום — ער ברענגט נישט נעמען (חוץ רב, וואס ער דערמאנט ביים נאמען בנוגע א טעות). מ'זאל נישט מאכן קיין "קאנספירעס" פון דעם — דער רמב"ם האלט פשוט אז ס'איז נישט נוגע ווער ס'האט געזאגט, נאר וואס ס'איז געזאגט געווארן. ס'קען אבער זיין אז דער רמב"ם איז געווען סקעפטיש צי דער חשבון איז טאקע פון רב אדא בר אהבה.

(2) למאי נפקא מינה צוויי חשבוניות?

קיין איינער פון ביידע חשבוניות איז נישט נוגע הלכה למעשה היינט, ווייל מ'גייט לויט א פעסטן לוח. אפילו בזמן שקידשו על פי הראיה, האט מען געדארפט נוצן נאר דעם ריכטיגן חשבון. פארוואס ברענגט דער רמב"ם דעם "פאלשן" חשבון?

ערשטער תירוץ (ווערט אפגעשטעלט): דער רמב"ם זאגט אז חכמת התכונה איז אליין א מצוה — נישט נאר צו וויסן וויאזוי צו טון, נאר צו פארשטיין די חכמה אליין (אנדערש ווי לולב, וואו מ'דארף נישט וויסן וויאזוי ער וואקסט). אבער דאס פארענטפערט נאר פארוואס מ'ברענגט דעם ריכטיגן חשבון — נישט דעם פאלשן.

(3) פארשידענע הלכות וואס זענען תלוי אין תקופת שמואל:

- **ברכת החמה** — אלע 28 יאר, ווען לויט דעם חשבון די זון קומט צוריק צום זעלבן פונקט (מיטוואך ביינאכט, אנהייב מזל טלה). קשיא: וואס איז דער גרויסער ענין פון ברכת החמה? די זון האט גארנישט געטוישט — ס'איז נאר אונזער חשבון וואס קומט אויס גלייך. ס'איז נישט מער לאגיש ווי צו מאכן א ברכה אלע 19 יאר פאר'ן מחזור פון עיבור השנה. תירוץ: אפשר איז די ברכה "מער אויף אונז" — אז מיר באמערקן אונזערע חשבוניות — נישט אויף די זון.

- **שאלת גשמים** — אין חוץ לארץ הייבט מען אן 60 טעג נאך די תקופה. דער רמב"ם ברענגט די הלכה אבער זאגט נישט אויסדריקליך אז ס'גייט לויט תקופת שמואל.

- **נישט טרינקען וואסער בשעת התקופה** — א מנהג באזירט אויף אסטראלאגישע טעמים (ווייל די מלאכים טוישן זיך). דער שולחן ערוך זאגט אז דאס גייט לויט תקופת שמואל. אבער דאס איז זיכער נישט וואס דער רמב"ם האט געמיינט.

מסקנא: דאס אז תקופת שמואל איז נוגע פאר ברכת החמה איז א "פאני" סיבה פארוואס דער רמב"ם זאל ברענגען דעם חשבון דווקא דא אין הלכות קידוש החודש. דער אמת'דיגער טעם פארוואס דער רמב"ם ברענגט תקופת שמואל איז ווייל ער דארף ברענגען וואס שטייט אין דער גמרא. דער רמב"ם'ס חידוש קומט אין סוף פרק י"א, ווען ער זאגט "יראה לי" אז דער בית דין וואלט זיך יא סומך געווען אויף דער מער פונקטליכער חשבון.

דער מקור פון "תקופת רב אדא" — היסטארישע אנאליז

חידושים און הסברות:

(1) דער ספר העיבור פון ר' אברהם בר חייא:

דער ערשטער וואס דערמאנט דעם חשבון פון "רב אדא בר אהבה" איז דער ספר העיבור פון רבי אברהם בר חייא — אן אסטראנאם און אסטראלאג פון ספרד. ער פארציילט אז ס'איז דא א "ברייטא" מיוחס צו רב אדא בר אהבה מיט אן אנדערע חשבון פון די תקופה.

(2) סקעפטיציזם וועגן דער "ברייטא דרב אדא":

- **קיינער האט קיינמאל נישט געזען די ברייטא** — ס'איז נישט אין קיין גמרא. ווער ס'לערנט נאר גמרא ווייסט גארנישט פון דעם צווייטן חשבון.

- **אן אמורא מאכט נישט קיין ברייטות** — רב אדא בר אהבה איז אן אמורא, און א ברייטא איז א תנאישע מקור. דער תירוץ איז אז "ברייטא" מיינט דא סתם א ספר מחזק לסדר (ברייטא = חיצונית), אבער דאס אליין איז א סימן אז "עפעס איז פייש".

- **ס'איז אומקלאר וועלכער רב אדא בר אהבה** — ס'זענען געווען צום ווייניגסטן צוויי אמוראים מיט דעם נאמען, און קיינער ווייסט נישט וועלכער ס'איז געמיינט.

(3) דער לשון "תקופת שמואל בפרהסיא ותקופת רב אדא בצנעא":

די ראשונים ברענגען א מסורה אז בפרהסיא האט מען גענוצט תקופת שמואל, אבער בצנעא האט מען גענוצט תקופת רב אדא. דער טעם: שמואל האט אויך געוואוסט דעם גענויערן חשבון, נאר ער האט אים נישט מפרסם געווען, ווייל אויב מ'ווייסט די פונקטליכע תקופות, קען מען אויסרעכענען ווען די זון איז אין מזל טלה, און דערפון קען מען מאכן כישוף (אן אסטראלאגישער טעם).

(4) קעגן די "קאנספיראציע-תורה" אז מ'האט אלעמאל געוואוסט דעם אמת'ן חשבון און באהאלטן:

עס ווערט שארף אפגעווארפן דער צוגאנג אז די חכמים האבן אלעמאל געוואוסט דעם מער מדויק'דיגן חשבון אבער האבן עס באהאלטן. דער כלל איז: ווען איינער זאגט "מ'האט געוואוסט אבער באהאלטן", איז דאס א דיפלאמאטישע וועג צו זאגן אז מ'האט נישט געוואוסט. דער פשוט'סער אופן צו פארשטיין איז אז תקופות זענען זייער שווער אויסצורעכענען פונקטליך, און פאר הונדערטער יארן — אפילו ביי די גרעסטע חכמים אין דער וועלט (די יוונים, נאך פאר תלמי) — איז תקופת שמואל געווען דער בעסטער באקאנטער חשבון. דאס איז א "געוואלדיגע חידוש" אז זיי זענען אנגעקומען ביז אהין מיט זייערע אינסטרומענטן.

(5) היפארקוס און דער צייטליכער פראגע:

היפארקוס איז געקומען מיט א מער פונקטליכע תקופה שוין אסאך פאר די גמרא און פאר די תנאים. אבער דאס מיינט נישט אז שמואל האט עס געמוזט וויסן — אזוי ווי אסאך זאכן, נעמט עס הונדערטער יארן ביז אן אנטדעקונג גייט אריין אין דעם "קוריקולום" און ווערט פאפולערייזט. ס'איז נישט

הלכה א (פרק י"א) — שנת החמה לפי חכמי ישראל
דער רמב"ם: "שנת החמה לפי חכמי ישראל היא שלש מאות וחמשה ושישים יום וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע. והרגע אחד משישים ושבעים בחלק."

פשוט: דער רמב"ם ברענגט דעם חשבון פון חכמי ישראל (תקופת רב אדא) פאר די לענג פון שנת החמה: 365 טעג, 5 שעות, 997 חלקים, און 48 רגעים. א רגע איז 1/76 פון א חלק.

חידושים און הסברות:

(1 פארוואס ברענגט דער רמב"ם דווקא דעם חשבון פון חכמי ישראל?
 אינערהאלב דער שיטה פון פחות מרביע, זענען דא פארשידענע חשבונות — חכמי אומות העולם (ווי היפרכוס/Hipparchus) האבן אנדערע פונקטליכע נומערן געגעבן. דער רמב"ם גייט אבער מיט דעם חשבון פון חכמי ישראל, נישט מיט היפרכוס'ס נומערן.

(2 ווי נאענט איז דער חשבון צו א פערטל טאג?

א שעה האט 1,080 חלקים. דער חשבון זאגט 997 חלקים — דאס איז בלויז 83 חלקים פון 1,080, א זייער קליינע דיפערענץ פון א פולע רביע היום. פלוס נאך 48 רגעים. דער חילוק פון איין יאר איז נאר אפאר מינוט, אבער במשך פון אסאך יארן זאמלט זיך אן אפאר טעג א חילוק, און דאס ווערט גרעסער און גרעסער.

(3 תוספת שנת החמה על שנת הלבנה:

דער רמב"ם: "לפי חשבון זה, תוספת שנת החמה על שנת הלבנה: עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאה ועשרים ואחד חלקים ושמונה וארבעים רגעים. וסימן להם י' כ"א קכ"א מ"ח."

דער רמב"ם גיט א סימן (10, 21, 121, 48) צו געדענקען די נומערן — אזוי ווי א פאסווארד פון דריי-פיר נומערן.

הלכה (המשך) — תוספת המחזור: קיין שארית אין 19 יאר

דער רמב"ם: "ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה שנה."

פשוט: לויט דעם חשבון פון תקופת רב אדא בלייבט נישט קיין שום תוספת נאך א מחזור פון 19 יאר. די 235 חדשים (12 שנים פשוטות + 7 שנים מעוברות) שטימען פונקטליך מיט 19 שנות חמה.

חידושים און הסברות:

(1 דער גרויסער חילוק צווישן תקופת שמואל און תקופת רב אדא — דער מחזור:

לויט תקופת שמואל (365.25 טעג) בלייבט נאך יעדע מחזור פון 19 יאר א תוספת פון שעה א' תפ"ח חלקים. דאס אקומולירט זיך איבער פילע מחזורים און שאפט א פראבלעם — ס'איז נישט דא קיין הלכה אז מען לייגט צו דעם עקסטרא. דאס אליין איז א ראייה אז מען דארף גיין מיט תקופת רב אדא, ווייל נאר לויט דעם חשבון שטימט די מחזור פונקטליך אן קיין תוספת.

(2 דער מקור פון תקופת רב אדא — א פונדאמענטאלער חידוש:

אלע שפעטערדיגע מפרשים זאגן אז ס'זעט אויס אז דער מקור פון תקופת רב אדא איז דערפון אליין — פון דעם פאקט אז די מחזור פון 19 יאר דארף פונקטליך שטימען. דער וואס האט געמאכט תקופת רב אדא האט נישט אומאפהענגיק געמאסטן די שנת החמה (וואס איז זייער שווער צו טון פונקטליך), נאר ער האט א פשוט'ע זאך געטון: ער האט צוטיילט 235 חדשים (יעדער כ"ט י"ב תשצ"ג) אויף 19 יאר, און אזוי אויסגערעכנט ווי לאנג א שנת החמה דארף זיין כדי עס זאל פונקטליך אריינגיין. דאס הייסט: דער חשבון איז נישט אן אומאפהענגיקע מעסטונג פון די שנת החמה, נאר א מאטעמאטישע קאנסעקוענץ פון דעם אנגענומענעם מחזור.

(3 דער מקור פון די מחזור פון 19 יאר:

די מחזור פון 19 יאר מיט 7 עיבורים שטייט נישט אין די גמרא. ס'איז א קבלה פון זמן הגאונים. אין גמרא שטייט בלויז כ"ט י"ב תשצ"ג (די לענג פון

מוכרח אז שמואל האט גערעדט פון היפארכוס'עס חשבון, כאטש ער וואלט געקענט.

(6 דער בית דין האט זיך גערעכנט מיט דער בעסטער סייענס פון זייער צייט:

דאס איז נישט קיין "עוולה" צו זאגן. עס איז אסאך א גרעסערע השפלה פאר די חכמים צו זאגן אז זיי זענען פאר'עקשנ'ט און קוקן נישט אויף די רעאליטעט, ווי צו זאגן אז זיי האבן נישט אלעס געוואוסט. זיי זענען אנשי אמת, און ווי מער אסטראנאמיע איז אנטוויקלט געווארן, האבן זיך די חכמים מיטגעכאפט מיט דער בעסטער ווערסיע.

(7 קעגן דעם דוחק'דיגן תירוץ אז "לשמואל איז בערך":

שפעטערדיגע חכמי ישראל, ווען זיי האבן דערוואוסט אז תקופת שמואל איז נישט מדויק, האבן געוואלט זאגן אז דער אמת'דיגער חשבון (תקופת רב אדא) איז באמת גענוצט געווארן, און שמואל'ס חשבון איז נאר "בערך". דאס ווערט אפגעשטעלט אלס א גרויסער דוחק, ווייל עס איז נישט דא קיין אמת'דיגע הלכה וואס הענגט אויף די פונקטליכע מינוטן. דער טענה אז א פשוט'ער איד קען נישט רעכענען מיט נאך צוויי מינוט ווערט אנגערופן "א זייער שוואכע תורה."

(8 נבואה און חכמת השמים:

עס ווערט אפגעשטעלט דער הנחה אז נבואה דארף פארציילן חכמת השמים. ס'איז נישט דא קיין שום ריזן אז דער אייבערשטער וואלט געדארפט פארציילן פאר משה רבינו די פונקטליכע תקופה. דער אייבערשטער וויל אז מענטשן זאלן דיסקאווערן זאכן — אזוי זעט אויס אין דער ריאליטי. אפילו ר' גמליאל האט געזאגט "מקובלני מבית אבי אבא" — ער זאגט נישט "איך האב געהערט פון משה רבינו." ספעציעל לגבי תקופה, וואס בסך הכל ווילן מיר אז ניסן זאל זיין אין אביב — די קליינטשיגע חילוקים זענען ווייניגער נוגע.

(9 דער עיקר נושא פון חשבון — פרעדיקציע:

דער עיקר נושא פון חשבון התקופות איז אז מ'זאל קענען פרעדיקטן וואס מ'קען אליינס זען. א פשוט'ער איד דארף ארויסגיין אינדרויסן און זען צו ס'איז דא א לבנה — א חכם קען אים זאגן "מארגן גייט זיין די לבנה." דאס איז ממש א מין נבואה — אבער א נבואה וואס געשעט אלעמאל, ווייל עס איז געבויט אויף דער טבע וואס דער אייבערשטער האט געמאכט פונקטליך: "חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם." ווי מער מ'לערנט, פיגערט מען אויס פונקטליכער וויאזוי עס ארבעט.

[דיגרעסיע: מיר זענען צוגעוואוינט אז אלעס איז גרינג צו וויסן — מ'קוקט א לוח, ס'שטייט ווען גייט זיין די שקיעה א גאנץ יאר. אבער פאר טויזנטער יארן האט מען נישט גענומען אויסצופיגערן אז מ'קען דאס וויסן].

[דיגרעסיע: דער משל פון קאלומבוס — ער האט פאראויסגעזאגט א ליקוי חמה ווייל ער האט געוואוסט אסטראנאמיע, און די לאקאלע אמעריקאנער האבן אים געהאלטן פאר א בעל רוח הקודש].

פרק ט' — צוויי שיטות אין שנת החמה (הקדמה צו פרק י"א)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "למי שיאמר שיהא פחות מרביע."

פשוט: דער רמב"ם האט אין פרק ט' געבראכט צוויי שיטות: (1) 365 טעג מיט א פערטל (תקופת שמואל), (2) פחות מרביע (תקופת רב אדא). יעצט אין פרק י"א גייט ער אויסרעכענען לויט דער צווייטער שיטה.

חידושים:

פריער האט דער רמב"ם גערעדט פון א מחלוקת צווישן חכמי ישראל און חכמי אומות העולם. די שיטה פון 365 און א פערטל איז סיי א שיטה פון חכמי ישראל סיי פון חכמי אומות העולם. אבער די שיטה פון פחות מרביע — דאס איז ספעציפיש פון חכמי ישראל, און דאס איז טאקע מער מדויק.

(1 פארוואס רעכנט מען תקופות פון ניסן:

דער חשבון פון תקופות הייבט זיך אן פון ניסן, ווייל טלה (Aries) איז דער ערשטער מזל, און די סדר התקופות הייבט זיך אן פון ניסן. דאס איז לכל הדעות אזוי, אפילו ווען מ'רעכנט מולדות פון תשרי.

(2 בניסן נברא העולם vs. בתשרי:

פאר מולדות רעכנט מען פון תשרי (ווי ר' אליעזר), אבער פאר תקופות רעכנט מען פון ניסן (ווי ר' יהושע). דער ניסן וואס מ'רעכנט איז דער ניסן פאר דעם תשרי פון בריאת העולם — א חצי יאר פריער ווען די וועלט איז נאך נישט געווען. אבער דאס מאכט נישט אויס ווייל דער חשבון איז נישט א היסטארישע פאקט נאר א מאטעמאטישע סיסטעם.

(3 ראיא אז דער חשבון איז נאר א רעכענונג-סיסטעם:

אין גמרא עבודה זרה ווערט דערמאנט אז אדם הראשון האט זיך מתייחס געווען צו תקופת טבת — וואס קען נאר שטימען מיט'ן חשבון אז מ'הייבט אן אין תשרי. דאס באווייזט אז די מחלוקת בניסן/בתשרי נברא העולם איז נישט נאר א היסטארישע מחלוקת, נאר אויך א מחלוקת וויאזוי מ'רעכנט חשבונות — מיט נפקא מינות פאר פראקטישע חשבונות.

(4 דער גרויסער חילוק צווישן שמואל און רב אדא — דער מחזור:

ביי רב אדא קומט יעדער מחזור (19 יאר) אויס פונקט גלייך — קיין שארית בלייבט נישט איבער. דערפאר איז יעדע ערשטע יאר פון יעדן מחזור אידענטיש: תקופת ניסן איז אלעמאל 9 שעות 642 חלקים פאר דעם מולד. ביי שמואל, וואו דער מחזור האט א שארית (א' תפ"ה), טוישט זיך דאס יעדע מחזור.

(5 דער חילוק פון 7 טעג:

ביי שמואל איז דער ערשטער מולד געווען 7 טעג, 9 שעות, 642 חלקים נאך די תקופה. ביי רב אדא איז עס נאר 9 שעות 642 חלקים (אן די 7 טעג). דער טעם: שמואל האלט בתשרי נברא העולם (ר' אליעזר), אבער פאר תקופות רעכנט ער פון ניסן (ר' יהושע). ער דארף צוריקרעכענען 6 חדשים, און ווייל די וועלט איז באשאפן געווארן מיטוואך (יום רביעי), מוז ער צולייגן 7 טעג כדי עס זאל אויסקומען אויף א מיטוואך. ביי רב אדא, וואס האלט בניסן נברא העולם, איז תחלת תקופת ניסן געווען גלייך אנהייב יום רביעי (ווען ניתלו המאורות), און דער מולד איז געווען 9 שעות 642 חלקים שפעטער.

(6 [דיגרעסיע: דער מדרש פון "לכי ומעטי את עצמך"]:

דער מפרש (אויף קצות החושן, בשם א כתב יד פון ראשונים — "פירוש רמ"ז", וואס מ'האט געמיינט איז דער רמב"ם אבער איז לכאורה א צווייטער רבינו משה אדער רבינו מאיר) גיט א רעמארקאבלע פשט אין דעם באקאנטן מדרש:

- **די קשיא אויפ'ן מדרש:** וואס הייסט אז זון און לבנה זענען געווען ביידע "שני המאורות הגדולים" און נאכדעם איז די לבנה קלענער געווארן? די לבנה און זון האבן בכלל נישט קיין שייכות אין גרויס — די לבנה איז נאר מקבל אור פון די זון, ס'איז א גאנץ אנדערע סארט הימלקערפער.

- **דער פשט:** "לכי ומעטי את עצמך" מיינט אז די לבנה איז באשאפן געווארן ווען זי איז נאך געווען "גרויס" — ד.ה. זיכטבאר, נישט אין איר מולד (ווען זי איז אומזיכטבאר). זי איז באשאפן געווארן 9 שעות 642 חלקים פאר איר מולד, ווען זי איז נאך געווען אביסל באלויכטן. גלייך נאך בריאה האט זי אנגעהויבן ווערן קלענער (ממעט) ביז צום מולד — דאס איז "לכי ומעטי את עצמך".

- דאס גיט א נאטורליכן פשט אין דעם מדרש: די לבנה ווערט יעדן חודש קלענער ביז צום מולד (קיבוץ), ווען מ'קען זי בכלל נישט זען. ביי בריאה איז זי באשאפן געווארן אין א שטאפל ווען זי איז נאך זיכטבאר געווען, און גלייך אנגעהויבן צו ווערן קלענער.

א חודש לבנה), אבער נישט דער סיסטעם פון ניינצן-יאר מחזורים. אמאל פלעגט מען יעדע יאר באזונדער באשליסן וועגן עיבור.

(4 פארוואס פונקט רגעים פון 1/76?

דאס איז דער שליסל-חידוש: ווען מען צוטיילט 235 חדשים אויף 19 יאר, בלייבט 12/19 פון א חלק פאר יעדע יאר. ווייל מען וויל וויסן תקופות (פערטל יאר), דארף מען טיילן אויף 4. דאס גיט $12/19 = (4 \times 19)/12$ פון א חלק פאר יעדע תקופה. דערפאר איז א רגע דעפינירט אלס 1/76 פון א חלק — כדי מען זאל אויסקומען מיט גאנצע נומערן:

- פאר א יאר: $48 = 12 \times 4$ רגעים

- פאר א תקופה: 12 רגעים

- $4 \times 19 = 76$, דערפאר 1/76

דאס איז א שטארקע ראיא אז דער גאנצער חשבון איז געבויט אויף צוטיילן די מחזור, נישט אויף אן אומאפהענגיקע מעסטונג פון שנת החמה.

(5 צי איז תקופת רב אדא א קבלה אדער א חשבון?

ס'איז דא א מחלוקת: עטליכע האלטן אז תקופת רב אדא איז א קבלה (הלכה למשה מסיני אדער עפעס אזוינס), און אנדערע האלטן אז ס'איז פשוט א מאטעמאטישע קאנסטרוקציע. "אלע אפיקורסים" (בשפאס) — דאס הייסט, אלע וואס גלייבן נישט אז ס'איז א סודות'דיגע קבלה — זאגן אז ס'איז פשוט א חשבון פון צוטיילן די מחזור.

(6 היפרכוס'ס נומער אלס מעגליכע השפעה:

ס'קען זיין אז דער וואס האט געמאכט תקופת רב אדא האט אפשר געזען היפרכוס'ס נומער (1/300 פון א טאג), אבער האט עס אביסל אנגעפאסט כדי עס זאל אריינשטימען אין דעם מחזור פון 19 יאר. דערפאר איז דער נומער אביסל אנדערש פון היפרכוס.

הלכה (המשך) — די לענג פון יעדע תקופה

דער רמב"ם: "בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה — אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלשים רגעים. סימן להם: צע"ת זק"ת ל"ך."

פשט: יעדע תקופה (פון די פיר תקופות אין א יאר) איז פונקט 91 טעג, 7 שעות, 519 חלקים, און 31 רגעים. דאס איז אביסל ווייניגער ווי א האלבע שעה מער ווי ביי תקופת שמואל (וואו יעדע תקופה איז 91 טעג און 7.5 שעות).

חידושים:

דער חילוק פון תקופת שמואל: אנשטאט פשוט 91 טעג מיט 7.5 שעות (ווי ביי שמואל), רעכנט מען דא מיט רגעים — אביסל ווייניגער ווי א האלבע שעה. ס'ווערט דערמאנט אז דער רמב"ן האט אפשר אנגעפאסט זיין נומער פון תקופת רפ"ח (288) כדי עס זאל אריינשטימען מיט דעם מחזור-חשבון, דערפאר איז עס אביסל אנדערש ווי אנדערע קוואלן וואס האבן א נומער פון 1/300.

הלכה ב — תקופת ניסן הראשונה

דער רמב"ם: "תקופת ניסן הראשונה היתה בשנה ראשונה של יצירה, קודם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים. וכן הוא לעולם."

פשט: די ערשטע תקופת ניסן איז געווען 9 שעות און 642 חלקים פאר מולד ניסן פון שנה ראשונה. און ווייל דער מחזור פון רב אדא קומט אויס פונקט גלייך (אן שום שארית), איז יעדע ערשטע יאר פון יעדן מחזור האט די זעלבע פארהעלטעניש — תקופת ניסן איז אלעמאל 9 שעות 642 חלקים פאר דעם מולד.

חידושים און הסברות:

דער רמב"ם זאגט אז ווען מען האט בפועל מעבר געווען די שנים לויט תקופות, האט מען גענוצט די צווייטע חשבון פון פרק י"א (תקופת רב אדא), ווייל:

- "חשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון" — ביידע חשבונות האבן אין זיך אן אמת, אבער דאס איז מער מדויק.

- "קרוב לדברים שנתבארו באצטגנינות" — ס'איז נענטער צו וואס די חכמי האסטרונומיה האבן אויסגערעכנט.

דער רמב"ם פארשטייט אז דער בית דין וואלט געדארפט נוצן די ריכטיגע חשבון, אבער ער האט נישט קיין מקור דערפון — ער גלייבט נישט אין די מסורה אז ס'איז דא אזא קבלה. ער זאגט נאר: וויבאלד ער ווייסט אז ס'איז מער אמת, טראכט ער אז מסתמא להלכה דארף מען גיין מיט דעם.

חידוש 3 — וואס איז מיט תקופת שמואל?

דער רמב"ם זאגט נישט בפירוש וואס ס'איז געשען מיט דעם פריערדיגן חשבון. בעיסקילי איז ער א טעות — ס'איז נאר אביסל גרינגער צו רעכענען. דער רמב"ם טרייט עס צו זאגן בדרך כבוד: קודם האט מען גענוצט דעם פריערדיגן, נאכדעם האט מען עס מער אויסגעשאפט.

חידוש 4 — אפילו תקופת רב אדא איז נישט פונקטליך

דער רמב"ם אנטפלעקט אז אפילו תקופת רב אדא איז נאר "קרוב לדברים שנתבארו באצטגנינות" — נישט עקזעקט. "די ארץ הגרונים ווייסן אביסל בעסער". ס'איז אויך חילוקים פון אפאר מינוט. אפשר האט דער רמב"ם אליינס נישט געוואוסט די עקזעקטע נומער, אבער ער זאגט אז ס'זעט אויס אז דאס איז מער אמת.

חידוש 5 — א פראקטישע נפקא מינה לעתיד

אפשר מיינט דער רמב"ם מיט "היו סומכין" נישט א היסטארישע מעשה, נאר: אויב ס'וועט זיין א בית דין, וועט מען דאס נוצן. ווען אידן וועלן האבן א סנהדרין, וועט מען זען וואס איז די בעסטע חשבון, מען וועט געבן קרעדיט פאר שמואל און רב אדא בר אהבה אויף וועם מיר שטייען, און מען וועט מאכן לויט די בעסטע. דאס איז דער גאנצער טעם פארוואס דער רמב"ם לערנט אונז אלע חשבונות — כדי מיר זאלן וויסן, און זיך קענען מאכן די בעסטע חשבונות פאר אונזער צייט.

סוף הלכה יב — מהלך אמצעי vs. מקום השמש האמיתי

דער רמב"ם: "הכל בקירוב, והוא במהלך השמש האמצעי ולא מקומו האמיתי. אבל במקום השמש האמיתי תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו כמו שני ימים קודם שתהיה תקופה שיוצאה מחשבון זה, בין מחשבון מי שמחשבו רביעי יום גמור בין מחשבון מי שמחשבו פחות מרביעי יום." —

חידוש 1 — הסבר פון "מהלך אמצעי" vs. "מקומו האמיתי"

דער רמב"ם מיינט מיט "אמצעי" נישט סתם א ממוצע. די חכמי האסטרונומיה האבן געהאט א הנחה אז די זון פארט אין א פערפעקט סירקל (דער ערשטער וואס האט דאס מחדש געווען אנדערש איז געווען קעפלער). אויב ס'איז א סירקל, מוזן אלע פיר תקופות זיין גלייך — א פערטל פון א סירקל.

אבער למעשה, ווען מען קוקט אויף די זון, זעט מען אז ס'קומט נישט אן צו מזל טלה פונקטליך אין אזויפיל טעג נאך מזל טבת — ס'איז דא חילוקים פון גאנצע טעג צווישן תקופה און תקופה. האבן זיי אויסגעקומען מיט א תיאוריה (וואס מען וועט לערנען אין שפעטערדיגע פרקים): סאמאהו פארט די זון טאקע אויף א סירקל, אבער ס'איז דא עפעס וואס מאכט אז אונז זעען די זון אנדערש ווי ס'איז אמת'דיג.

- מהלך אמצעי = די אמת'דיגע באוועגונג פון די זון אויף איר סירקל (לויט זייער תיאוריה).

- מקומו האמיתי = דער פלאץ פון די זון ביחס צו די צוועלף מזלות ווי ס'זעט זיך אויס פון דער ערד.

הלכה ג — ווי אזוי צו רעכענען תקופת ניסן פאר א געוויסע יאר אין מחזור דער רמב"ם: "אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה בכל שנה שתתקנה — תדע מניין השנים שעברו מן המחזור, ותקח לכל שנה מהם תוספת [הסימן י"כ א' וכו'], וקבץ כל הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים... ותגרע מן הכל תשע שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים, והנשאר תשליכהו על כ"ט י"ב תשס"ג, והנשאר שאין בו חודש לבנה תוסיפהו על מולד ניסן של אותה השנה."

פשט: צוויי מעטאדן צו רעכענען תקופת ניסן פאר א באשטימטע יאר:

- **מעטאד 1:** פון תקופת ניסן פון ערשטע יאר אין מחזור, לייג צו 91 טעג 7 שעות 519 חלקים 31 רגעים פאר יעדע תקופה, ביז דו קומסט צו דיין יאר.

- **מעטאד 2 (גרינגער):** נעם וויפיל יארן זענען פאראיבער אין מחזור, לייג צו דעם תוספת-סימן פאר יעדע יאר, קאמביניר אלע רגעים/חלקים/שעות/טעג, נעם אראפ 9 שעות 642 חלקים (דער אפשטאנד פון תקופה ביז מולד), טייל דורך א חודש לבנה (29 טעג 12 שעות 793 חלקים), און דעם רעשט לייג צו אויפ'ן מולד ניסן פון יענע יאר — דאס איז ווען תקופת ניסן פאלט אויס.

חידושים:

- דער חשבון איז פאראלעל צו דעם וואס מ'האט פריער געלערנט ביי תקופת שמואל, נאר מיט די פרעציערע נומערן פון רב אדא (מיט רגעים).

- דער עיקר ריוח פון תקופת רב אדא איז אז די מחזורים זענען "פערפעקט" — עס בלייבט נישט איבער קיין רעשט, וואס מאכט דעם חשבון סיסטעמאטיש גרינגער איבער לאנגע צייט-פעריאדן.

סוף הלכה — סוף החשבון פון תקופת ניסן

דער רמב"ם: "והנשאר תשליכהו... וברגע שהגיע המניין בו תקופת ניסן של אותה השנה."

פשט: מען טיילט אויף כ"ט י"ב תשצ"ג, דער שארית וואס בלייבט (וואס איז נישט א גאנצער חודש לבנה) לייגט מען צו צום מולד ניסן פון יענעם יאר, און דער רגע וואס מען קומט אן — דאס איז תקופת ניסן.

חידושים:

דער חשבון דא איז דער זעלבער חשבון ווי פריער אין פרק, נאר פיל פשוט'ער. מען דארף נישט וויסן די שארית פון בריאת העולם — מען הייבט נאר אן פון אנהייב מחזור, רעכנט אויס וויפיל תוספת החמה על הלבנה בלייבט, וויפיל חדשים זענען אריבער, און מען ווייסט ווען תקופת ניסן קומט אויס.

הלכה יב — "מראין לי הדברים" — דער רמב"ם'ס חידוש להלכה

דער רמב"ם: "מראין לי הדברים שעל חשבון תקופה זו היו סומכין ומעברין את השנה, לפי שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב לדברים שנתבארו באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביעי יום."

חידוש 1 — "מראין לי" vs. "נראה לי" — דער רמב"ם האט נישט קיין קבלה

דער רמב"ם זאגט נישט "נראה לי" נאר "מראין לי הדברים" — דאס הייסט, די חשבונות אליינס ווייזן מיר. ווען ס'קומט צו חשבון, רעדט דער חשבון פאר זיך אליין. אבער דער עיקר וואס ער מיינט מיט "מראין לי" איז "לא קיבלתי" — ער האט נישט קיין מסורה דערויף. דער רמב"ם איז נישט סומך אויף די מסורה וואס שרייבט צו אז תקופת רב אדא בר אהבה איז א קבלה וואס מען האט בפועל גענוצט. ער זאגט נאר אז ס'זעט אים אויס פשוט אז ס'איז א בעסערע חשבון, און דעריבער געפעלט עס אים מער.

חידוש 2 — להלכה: דער בית דין האט (אדער וועט) נוצן די בעסערע חשבון

חידוש 4 — דער חילוק איז נישט מצטבר — ס'איז נאר בתוך די יאר א וויכטיגע הבהרה: די צוויי טעג חילוק קומט נישט צו יעדע יאר. די אורך השנה איז כמעט פונקטליך — דער חשבון פון מחזור בלייבט דער זעלבער. דער חילוק איז נאר בתוך די יאר: די פיר תקופות זענען נישט פונקטליך א פערטל פון די יאר. תקופת ניסן קומט אן פריער ווי א פערטל יאר נאך תקופת טבת, אבער די גאנצע יאר איז יא די זעלבע. ס'קומט נישט צו יעדע מאל צוויי טעג.

[דיגרעסיע: דער רמב"ן פארציילט אז ס'איז דא א "סוד" אז ווען מען וועט מאכן א נייע סנהדרין, זאל מען נישט גיין מיט קיין חשבון — נישט שמואל, נישט רב אדא — נאר אויב די תקופה קומט אויס ט"ו אדער ט"ז, זאלסטו וויסן אז ס'איז נאך גוט. מען דארף וויסן אויב ס'גייט אונז אן די אמיתי אדער די אמצעי — און ס'דארף דאך אנגיין די אמיתי, ווייל "שמור את חדש האביב" — אביב מיינט די ריעלע פריילינג.]

עד כאן פרק י"א.

חידוש 2 — תקופת ניסן קומט אן צוויי טעג פריער לויט מקום השמש האמיתי לויט מקום השמש האמיתי קומט תקופת ניסן אויס כמו שני ימים פריער ווי דער חשבון זאגט — סיי לויט תקופת שמואל, סיי לויט תקופת רב אדא. דאס מיינט אז תקופת טבת דויערט לענגער ווי די אנדערע תקופות — די פיר תקופות פון די יאר זענען נישט אמת'דיג גלייך.

דאס איז א גרויסע נפקא מינה להלכה: דער בית דין האט נאר אויסגערעכנט תקופת ניסן (פאר עיבור השנה), און די צוויי טעג חילוק קענען אויסמאכן א גאנצע דיפערענס.

חידוש 3 — "בזמנים אלו" — דער חילוק טוישט זיך במשך די היסטאריע דער רמב"ם זאגט "בזמנים אלו" ווייל ער האט געוואוסט אז דער צוויי-טעג חילוק טוישט זיך לאורך הזמן. דאס הענגט אפ פון "גובה השמש" (וואס מען וועט לערנען שפעטער). בזמן הרמב"ם איז עס צוויי טעג, אבער אין אנדערע תקופות קומט עס אויס אנדערש. היינט איז עס נישט עקזעקטלי צוויי טעג.

תמלול מלא

הלכות קידוש החודש פרק י"א: דער צווייטער חשבון פון שנת החמה — תקופת רב אדא

הקדמה: פארוואס ברענגט דער רמב"ם צוויי חשבונות?

Speaker 1: א גוטן. מיר לערנען דעם רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק י'. יא? יא. זייער גוט.

און וואס גייען מיר לערנען היינט? מיר האלטן אינמיטן די סוגיא פון וויאזוי מען רעכנט אויס די שנת החמה, וואס איז נוגע לגבי עיבור השנה.

אין די פריערדיגע פרק, פרק ט', האט אונז דער רמב"ם געגעבן א בעסיק חשבון, חשבון נאמבער וואן, וויאזוי מען רעכנט אויס ווי לאנג א שנת החמה איז, וויאזוי זאל מען וויסן וויאזוי מען דארף מאכן עיבור השנה. יא?

ער האט אנגעהויבן אז ס'איז דא צוויי וועגן וויאזוי ס'זאל עס צו רעכענען. זיי זענען אינגאנצן נאנט, זיי זענען געריגן מיט ניין שעה. נישט ניין שעה, וויפיל שעה? אפאר מינוט איז עס געריגן. א רביע, אדער... זעקס שעה אריין אין די טאג? שאלה, אדער זעקס שעה אן אביסל, אביסל ווייניגער ווי זעקס שעה, אנטשולדיגט. א קליינע חילוק.

און דער רמב"ם האט געזאגט אז דאס איז א מחלוקת געווען צווישן די חכמי יון און חכמי פרס, און אויך צווישן די חכמי ישראל און די חכמי ישראל. דער רמב"ם ברענגט נישט די נעמען, אבער די חכמי ישראל איז אנגענומען אז אין פריערדיגע פרק האט ער געזאגט די חשבון פון שמואל, און דא גייט ער אונז זאגן די חשבון וויאזוי ס'קומט אויס אפאר מינוט ווייניגער.

דער רמב"ם'ס שיטה: נישט ברענגען נעמען

דער רמב"ם כדרכו האט נישט געהאלטן אז ס'איז וויכטיג צו וויסן די נעמען פון ווער ס'האט געזאגט זאכן. ס'זאגט ער נישט דא די נעמען, נישט פון די חכמי ישראל, נישט פון די חכמי יון. ס'קען זיין אז דער רמב"ם איז געווען סקעפטיק צו ס'איז טאקע רב אדא בר אבהה.

דו געדענקסט אז דער רמב"ם זאגט נישט נעמען, ס'איז נישט זיין מנהג צו קיינמאל זאגן נעמען. רב דערמאנט אים ביים נאמען, מיט טעות ביי מעשה. ער זאגט קיינמאל א מחלוקת. דאס איז דער רמב"ם'ס און בענטשן. קומען צו קיין שום קאנספירעסיע, און פארשטיין פארוואס דער רמב"ם זאגט נישט ווער ער איז, ווייל ס'איז נישט נוגע ווער ער איז. ס'איז דא חכמים וואס זאגן אזוי, ס'איז דא חכמים וואס זאגן אזוי, ביידע זענען געווען גרויסע חכמים, אבער איינער פון זיי איז ראנג, אויף קורס.

דער רמב"ם אליינס זאגט אז ביידע זענען ראנג, אבער דאס הייסט, ער זאגט נישט קלאר אז ביידע זענען ראוי. ביידע זענען בקירוב, זאגט ער. ביידע

זענען נישט בדיוק. מ'וועט שוין זען וואס ער זאגט עגזעקטלי. זאגן בדיוק, זאגן זיי נישט בדיוק און ראוי געזונט. די זעלבע זאך, ס'איז נאר מער פאליטיקלי קארעקט געזאגט. קען זיין.

קשיא: למאי נפקא מינה די ביידע חשבונות?

על כל פנים, יא, סא, דא אין די פרק גייט דראמא ברענגען א צווייטע חשבון. מ'דארף פארשטיין. פארוואס דער רמב"ם ברענגט די צוויי חשבונות? דאס הייסט, קיין איינער פון זיי איז נישט נוגע היינט הלכה למעשה, ווייל אונז מאכן דאך עיבור לויט א לוח. בזמן ההוא ווען מ'האט געדארפט וויסן די חשבון, לכאורה האט מען געדארפט נוצן נאר די ריכטיגע, אזוי זאגט דער רמב"ם אט ליעסט. איז פארוואס דארף דער רמב"ם ברענגען בכלל צוויי חשבונות? למאי נפקא מינה די ביידע חשבונות?

אפשר וועט מען רעדן וועגן דעם אין די ענד פון די פרק ווען אונז גייען זען וואס דער רמב"ם זאגט, ווייל מ'קען זען דעמאלסט. איך מיינ אז אונז ווייסן שוין אביסל, ווייל דער רמב"ם זאגט אז דאס איז א מצוה פון... נישט קיין חכמת התכונה, אבער וויסן חכמת התכונה איז א מצוה. ס'טייט, אנדערע הלכות דארף מען נאר וויסן וויאזוי צו טון, מען דארף וויסן וויאזוי צו נעמען א לולב. מען דארף נישט וויסן וויאזוי א לולב וואקסט. משא"כ חכמת התכונה דארף מען וויסן וויאזוי די חכמה ביהיינד איט.

אונז וועלן זען מער וועגן דעם אין די אנהייב פון די נעקסטע פרק אויך וואס איז די מצוה, אבער ס'העלפט נישט, ווייל דאס פארענטפערט נאר די ריכטיגע. דאס מאך איך מסכים, די ריכטיגע חשבון דארף מען ווירקליך וויסן. דא איז מער אזוי ווי די היסטאריה פון די דריי מהלכים, די צוויי מהלכים אט ליעסט. פארוואס דארף מען וויסן די נישט ריכטיגע? למאי נפקא מינה? ס'טוט נישט גארנישט.

פארשידענע הלכות וואס זענען תלוי אין תקופת שמואל

סא, מ'דארף וויסן, ס'איז דא אסאך מענטשן וואס זאגן, אלע מפרשים דא בעסיקלי זאגן, אז די פריערדיגע חשבון וואס הייסט תקופת שמואל, דאס שטייט אין די גמרא, שמואל האט געזאגט אז צווישן א תקופה און א תקופה איז דא די 91 טעג, די חשבון וואס אונז האבן געלערנט.

איז, ס'איז דא וואס זאגן אז ס'איז נוגע להלכה אויך בזמן הזה פאר פארשידענע זאכן, אזוי ווי ברכת החמה.

ברכת החמה — א קשיא אויף דעם ענין

ס'איז דא א זאך וואס הייסט ברכת החמה, דער רמב"ם ברענגט עס אין הלכות ברכות. אה, אז דאס איז געבויט לויט די חשבון וואס אונז האבן געלערנט אין די פריערדיגע פרק, וואס אונז האבן דערמאנט אז די זון יעדע

אבער דא זאגסטו דאך א זאך וואס ס'איז דא א פאקט, ס'איז דא א זאך וואס הייסט די תקופה, רייט? און דער רמב"ם זאגט דאך אז א פאלשע וועג איז צו רעכענען. לאיזה ענין זאל מען וויסן די פאלשע וועג? ס'איז דאך זייער פאני.

און ס'איז דא נאך הלכות, אזוי ווי מענטשן זאגן אז ס'איז דא נאך הלכות, אזוי ווי, אקעי, ס'איז דא עפעס א פאני מנהג, אז בשעת די תקופה טרינקט מען נישט קיין וואסער, ווייל עס טוישן זיך די מלאכים, און אינצווישן זיי האלטן זיך אינמיטן טוישן, קען מען נישט וויסן ווער נעמט קעיר, סאו מ'דארף עס נזהר זיין. און דער שולחן ערוך שטייט אז דאס גייט לויט תקופת שמואל. באט אקעי, דאס איז שוין זיכער נישט וואס דער רמב"ם האט געמיינט.

ס'איז דא די נושא פון שאלת גשמים, וואס אין חוץ לארץ, אין בבל, פירט מען זיך זעכציג טעג נאך די תקופה. אויכעט, ברענגט דער רמב"ם יענע הלכה, אבער ער זאגט נישט אז מ'גייט לויט תקופת שמואל. אונז נעמען אן אז ס'איז אזוי, אבער ס'שטייט נישט דאס.

סאו לאמיר זען וואס מ'קען פארשטיין וועגן דעם. איך מיינן אז די סיקרעט איז אזוי זייער פשוט. ס'איז זיכער אז... דאס הייסט, לאמיר פארציילן אביסל די סטורי, די קאנספירעסי וואס איך זאג.

דער מקור פון "תקופת רב אדא" — היסטארישע אנאליז

דער ספר העיבור פון ר' אברהם בר חייא

דער צווייטער חשבון הייסט אין די ראשונים. דער ערשטער וואס האט עס געזאגט איז דער ספר העיבור פון רבי אברהם בר חייא, וואס איז געווען אן אסטראדאם און אן אסטראלאג, און אן אינטערעסאנטער איד.

Speaker 2: ניין, אביסל שפעטער. ער איז געווען אין ספרד האט ער געוואוינט.

Speaker 1: דער רמב"ם, ס'קען זיין אז ער ברענגט אים, ער ברענגט נישט אויף א נאמען קיינמאל נישט, ווייל ער ברענגט נישט קיין נעמען. ס'איז דא א פלאץ וואס דער רמב"ם דערמאנט אז ער האט געלערנט עפעס א ספר פון איינער פון חכמי ספרד, וואס איז א זייער גוטע ספר אויף דעם עבוד, און אויך א זייער א גרויסע חלקה פון הלכות קידוש החודש זעט אויס אז ס'גייט לויט זיין חזונו, לויט זיין סדר. איז דא וואס זאגן אז דער רמב"ם האט גענומען פון אים, ער האט זיכער גענומען, ער האט דאך געליינט זאכן, ער האט נישט אויסגעטראכט אליינס, אבער ער ברענגט נישט קיין נאמען.

על כל פנים, דער ספר איז דער ערשטער וואס פארציילט אז ס'איז דא עפעס א ברייתא וואס איז מיוחס צו רב אדיר בר אהבה. דאס הייסט, ער זאגט אז ס'איז דא א ברייתא פון רב אדיר בר אהבה, און דארט שטייט אן אנדערע חשבון, נישט די חשבון פון תקופה.

לאמיר אנדערע ווערטער, ווען איינער לערנט לערנען גמרא, ווייסט ער נאר די פריערדיגע חשבון. ער ווייסט נישט גארנישט פון קיין אנדערע חשבון. ממילא לגבי אלע ענינים, דארף מען לכאורה, גייט מען לכאורה מיט יענע חשבון, ווייל דאס איז וואס מ'ווייסט.

Speaker 2: די הלכה, מ'מיינט צו זאגן ווען שאלת גשמים אדער ברכת החמה?

Speaker 1: ניין, שמואל, ווייל שמואל רעדט וועגן איבער השנה. דער... איך מיינן, איך וויל רעדן וועגן דעם, אז אלע הלכות וואס זענען עכטע הלכות פון תקופה, נישט קליינע הלכה'לעך, אין די גמרא ווייסט מען נישט פון קיין שום אנדערע חשבון.

קשיא: וויאזוי קען זיין א "ברייטא" פון אן אמורא?

קומען געוויסע ראשונים, פארציילן זיי א מעשה וואס איז עפעס אזא פלא, ער זאגט אז ס'איז דא א ברייתא — קיינער האט קיינמאל נישט געזען די ברייתא — וואס אין די ברייתא שטייט אן אנדערע חשבון, און ס'שטייט אפילו א נאמען.

קודם כל, ס'מאכט נישט קיין סענס, אן אמורא האט נישט געמאכט קיין ברייתות. סאו וויאזוי קען זיין א ברייתא פון רב אדא בר אהבה, האב איך

אכט און צוואנציג יאר קומט אן אין די זעלבע... נישט קומט אן ערגעץ נישט, ביי די וועי. די זון טוט נישט גארנישט מיט די חשבון פון ברכת החמה, ס'איז גארנישט אנדערש די זון. די גאנצע זאך איז אז ער קומט אן אין די זעלבע צייט און די זעלבע טאג אין די וואך. מיטוואך ביינאכט, דעמאלטס גייט אריין די זון אין מזל טלה, דאס הייסט תקופת ניסן הייבט זיך אן די זעלבע שעה אין די טאג. דאס איז די מחזור.

פארוואס לכבוד דעם זאל מען מאכן א ברכה האב איך נישט קיין מושג? אויב איינער קען מיר מסביר זיין די נעקסטע מאל וואס ס'איז דא א קידוש החמה, וואס איז די גרויסע ענין דערפון? דאס הייסט, ס'מאכט אזוי פיל סענס ווי צו זאגן, ס'איז דא א מחזור ניינצן יאר פון די לבנה, רייט? דאס הייסט, פון עיבור השנה, זאל מען מאכן עפעס א ברכה דא אנהייב פון יעדע ניינצן יאר, ווייל ס'הייבט זיך אן צוריק. וואס איז די שייכות? ס'זאגט נישט גארנישט.

ס'איז א ברכה וואס מ'זאגט עניוועי, ברוך עושה מעשה בראשית, ווי דער רמב"ם האט געזאגט, מ'זאגט ווען מ'זעט הרים גדולות, איך מיינן, ס'איז אן אפטע דאס איז נאך א ברכה וואס מ'מאכט אויף nature. דאס אז אונז קענען מיר אויסרעכענען ווען דאס איז בערך.

Speaker 2: יא, ס'איז גארנישט מיט דיין טיר, ס'איז דא מיט דיין חשבון.

Speaker 1: איך זאג, ווען ס'וואלט געווען עפעס א ברכה מחודשת, וואלטו געהאט א שטערקערע קשיא. אבער ס'איז דאך א ברכה כללית אויף נפלאות הבורא, אויף נפלאות הבריאה. מ'זאגט עס אין די צייט, וועלן מיר באמערקן נאכאמאל אז אה, אונז האבן עפעס חשבונות. איך פארשטיי עס נישט. דאס קען זיין אז די ברכה איז מער אויף אונז, ווייל אונז האבן חשבונות ווי אויף די זון, ווייל די זון האט גארנישט געטוישט. נאר אונז, אה, וואו, איך באמערק אז... איך האב אים א מהלך.

Speaker 2: זאל מען מאכן שוין חלק און מחשבות לרע. וואס איז לרע? לרע, לרע, אקעי.

Speaker 1: קיצור, איך פארשטיי נישט. אבער ניין, איך דערמאן דאס נאר צו זאגן, ווייל ווער ס'קוקט דורך די חשבון וועט זען, אזוי ווי מ'האט געזען דא, יענע חשבון גייט לפי תקופת שמואל, נישט לפי די צווייטע תקופה וואס אונז לערנען יעצט.

פארוואס דער רמב"ם ברענגט תקופת שמואל — א פאנע תירוץ

ממילא זאגן מענטשן, דער רמב"ם האט געדארפט ברענגען יענע חשבון וואס איז נוגע להלכה לענין הלכות ברכות. לי נראה אז דאס איז זייער פאני. קודם כל, דער רמב"ם האט דאס געדארפט זאגן, אבער ער וואלט דאס זאגן, ווייל חשבון איז סומך לענין ברכת החמה. דער רמב"ם זאגט נישט דאס. אונז קענען גראדע זיין אז ס'זעט מיר נישט אויס אזוי ריכטיג צו זאגן אז וועגן דעם דארף ער דער רמב"ם ברענגט דעם חשבון, ווייל מ'איז נוגע לענין ברכת החמה. ס'איז זייער א פאני, דו פארשטייט אז ס'איז פאני.

אנדערע הלכות וואס גייען לויט תקופת שמואל

אבער פריער האט אויך דער רמב"ם געזאגט אז ס'איז דא זאכן וואס מ'קען אויסרעכענען מער ווי איין וועג. אין פרק ו' האט ער נישט געהאט עפעס צוויי וועגן וויאזוי מ'קען אויסרעכענען דעם מולד?

Speaker 2: ניין, נישט וואס איך ווייס. ס'איז נישט געווען איין ריכטיגער, איין נישט ריכטיגער. אבער ער האט יא געזאגט איין חשבון, און ער האט געזאגט נאך א וועג וויאזוי מ'קען עס זאגן.

Speaker 1: ניין, סתם וועגן וויאזוי צו מאכן א חשבון, וואס גייט דאך אן. אבער דאס איז נישט צוויי מהלכים, ס'איז די זעלבע זאך, ס'איז נאר א קליינע דיפערענץ אין דעם. ס'טוישט נישט די ריאליטי. דער רמב"ם האט געהאט אן עצה וויאזוי דו קענסט רעכענען, נאר דו ווייסט נאר די טאג פון די וואך, דו האסט נישט קיין נערוון צו רעכענען קליינע נאמבערס. איך מיינן, פרעקשאנס, דאס איז מלכאווער.

Speaker 2:

יא, און פאר דעם איז געווען א צווייטער וואס זיי האבן גערעדט, איך געדענק נישט זיין נאמען.

Speaker 1:

אלע האבן געגאנגען מיט תקופת שמואל. דאס איז געווען די אנגענומענע. ס'איז דאך בערך, ס'איז כמעט, ס'פעלט אפאר מינוט. ס'איז א געוואלדיגע חידוש זיי זענען אנגעקומען ביז אהין. אונז זענען מיר דא געוואוינט צו בעלי גאוות, ווייל... עניוועיס, זיי זענען אנגעקומען צו גאר גאר מדויק'דיגע חשבונות לויט זייערע אינסטרומענטס. מ'דרייט זיך אין פינף און זעכציג און א פערטל טעג. ניין, ס'איז נישט אזוי שווער צו אנקומען צו א פערטל טעג. אבער עניוועיס, דאס איז דער חשבון געווען אנגענומען ביי אלע מענטשן, און מסתמא איז בזמנא, דער בית דין האט אויך נאר געוואוסט פון דעם, און זיי האבן זיך גערעכנט מיט דעם אויף וויפיל זיי האבן זיך גערעכנט מיט די תקופה.

ס'איז נישט קיין שום עוולה, איך ווייס נישט פארוואס ס'איז אן עוולה דאס צו זאגן, אז מ'האט זיך גערעכנט מיט די בעסטע סייענס וואס איז דעמאלטס געווען.

היפארקוס און דער צייטליכער פראגע

Speaker 1:

שפעטער איז געווארן בעסערע חכמים, און שפעטער מיין איך שוין בזמן הגאונים. איך מיין, דער אמת איז אזוי ווי דער היפארקוס וואס איז געקומען מיט א תקופה מער פונקטליך, איז שוין געווען זייער אסאך, שוין אסאך פאר די גמרא, שוין אסאך פאר די תנאים. ס'איז נישט אמת אז ס'איז נתגלה געווארן בזמן הגאונים, וואס פון דעמאלטס האבן אונז די תקופת רב אדא, ס'איז שוין אסאך פריער.

די גמרא וואלט שוין געמעגט וויסן, אבער ס'איז נישט קיין ראיה השמועה. אפשר איז עס נאכנישט געווען פאפולערייז. דאס איז אזא זאך וואס איז נתגלה געווארן פון אראביש און טרענסלעיטעד געווארן, כדומה. איך רעד נישט פון די ספר, די ספר איבריגע, ס'איז געווען שפעטער, אבער די ספר פון די היפארקוס, איך ווייס נישט, ס'איז נישט מוכרח אז שמואל האט גערעדט דערפון. ס'איז גראדע געווען, ס'איז ער וואלט געקענט, ס'איז נישט פשוט אז מ'האט עס שפעטער נאר דיסקאווערד, אבער אזוי ווי אסאך זאכן, ס'נעמט הונדערטער יארן ביז אזא זאך גייט אריין אין די קוריקולום און מער... ס'איז נישט קיין סימפל זאך.

די חכמי ישראל האבן זיך מיטגעכאפט מיט דער בעסטער ווערסיע

Speaker 1:

אבער שפעטער, די חכמי ישראל האבן שוין געוואוסט אז שמואל איז נישט ריכטיג. האבן זיי געהאט א פראבלעם. וויאזוי קען זיין אז די גמרא שטייט א חשבון וואס איז נישט מדויק? האבן זיי געזאגט, און ס'איז דא א ריזן, ס'איז דא אויך א ריזן, פארוואס זיי האבן אנגעקומען צו דעם חשבון פון רב אדא, וואס מ'וועט שוין זען, מ'וועט זען אין די רמב"ם אינעווייניג, כמעט בפירוש. האבן זיי געוואלט זאגן אז די חשבון האט מען באמת גענוצט, און לשמואל איז בערך.

ס'איז א דוחק'דיגע תירוץ. דו פארשטייט פארוואס ס'איז א גרויסע דוחק'דיגע תירוץ? ווייל ס'איז נישט דא קיין אמת'דיגע שום הלכה. מ'קען מיינען אז א פשוט'ער איד, זאגן מיר אז א פשוט'ער איד איז שווערער צו רעכענען די מער פונקטליכע חשבון. יא, ווייל א פשוט'ער איד ווייסט וואס מיינט ברכת החמה, רייט? דאס איז אים גרינג צו רעכענען, נאר מיט נאך צוויי מינוט דאס קען ער נישט רעכענען. במחילה, ס'איז זייער א שוואכע תורה.

דער אמת איז פשוט אז מ'האט אמאל געמיינט תקופת שמואל, און וועגן דעם ברענגט עס דער רמב"ם אויכעט, ווייל דער רמב"ם דארף ברענגען וואס שטייט אין די גמרא. דער רמב"ם דאך, ס'איז אמת אז דא איז די סייענס,

נישט קיין אונג. ער מיינט צו זאגן עפעס א ברייטא, עפעס א ספר וואס איז נישט אין די גמרא. אסאך מאל רופט מען עס ברייטא ווייל ס'איז מחוץ לסדר.

Speaker 2: דו קענסט נאך א זאך וואס מ'רופט ברייטא וואס איז פון אן אמורא? מדרשים. מ'רופט עס א מדרש אסאך מאל.

Speaker 1: אקעי, מדרש איז מדרש. מדרש איז א תורה. די ווארט ברייטא, יא. ס'איז שוין א שטיקל סימן אז עפעס איז פיש, לפי דעת, ווייל וואס איז שייכות א ברייטא פון רב אדא בר אבהו?

און בקיצור פון דעם וואס מ'ווייסט נישט ווער רב אדא בר אבהו איז געווען, דאס הייסט, ס'איז געווען על כל פנים צוויי אמוראים וואס האבן געהייסן רב אדא בר אבהו, קיינער ווייסט נישט וועלכע. איז אזוי ברענגען זיי, און דאס איז די צווייטע חשבון וואס אונז גייען לערנען.

"תקופת שמואל בפרהסיא ותקופת רב אדא בצנעא"

און יעצט, ס'איז דא א לשון וואס ווערט געברענגט אין די ראשונים אז זיי האבן געזאגט אז "תקופת שמואל בפרהסיא ותקופת רב אדא בצנעא". זיי האבן אנגענומען, אזוי לערנען די מפרשים אין קידוש החודש און אנדערע מענטשן, אז בעצם די חכמי ישראל האבן געוואוסט, כאילו שמואל האט אויך געוואוסט דעם מער ריכטיגן חשבון, נאר ער האט נישט געוואלט אויסזאגן. בצנעא האט מען גענוצט תקופת רב אדא, אבער בפרהסיא האט מען געזאגט פאר'ן עולם תקופת שמואל.

און ער זאגט אויך א טעם על פי אסטרולאגיע פארוואס: ווייל אויב מ'ווייסט די תקופות, קען מען דאך וויסן פונקטליך ווען די זון איז אין מזל טלה וכדומה, און לויט דעם קען מען מאכן עפעס כישוף.

תקופת שמואל לעומת תקופת רב אדא — דיוק פון די שנת החמה

דער היסטארישער הינטערגרונט פון תקופת שמואל

Speaker 1:

אזוי ווי קאלאמבוס האט געטון קעגן די לאקאלע, קעגן די אמעריקאנער. ער האט געמאכט כישוף? ער האט זיי געזאגט אז דעמאלטס און דעמאלטס גייט קומען א ליקוי חמה, ווייל ער איז געווען אן אסטראנאמער, ער האט געוואוסט. ניין, זיי האבן אים געהאלטן פאר א בעל רוח הקודש. ניין, ער זאגט אז אויב מ'ווייסט קען מען וויסן, בקיצור, און מ'קען מזיק זיין, איז בעסער אז מ'ווייסט נישט.

אקעי, דאס איז א שטיקל קאנספיראציע. אבער דו דארפט נאר דערמאנען אז דער חילוק איז זייער קליין. מענטשן מיינען אז מ'רעדט עפעס פון צוויי אנדערע... מ'רעדט פון אפאר מינוט. דאס הייסט, במשך פון אסאך יארן קען זיך אנזאמלען אפאר טעג א חילוק, אבער... דער חילוק איז א גרויסער חילוק. איך מיין, פון איין יאר איז עס א קליינע חילוק, אבער פון א גאנץ יאר ווערט שוין גרעסער דער חילוק, און אזוי ווייטער.

קעגן די "קאנספיראציע-תורה" — דער פשוט'סטער אופן צו פארשטיין

Speaker 1:

יעצט, די ריאליטעט איז לכאורה, לפי עניות דעת, דער אופן הכי פשוט צו טראכטן וועגן דעם איז זייער פשוט. מ'דארף נישט אנקומען צו קיין שום קאנספיראציעס. איך וועל רעדן פארוואס מ'דארף מאכן אזעלכע פאני תורות אז יעדער איינער האט אמאל געוואוסט און מ'האט באהאלטן. יעדער איינער ווייסט אז דער כלל איז, ווען איינער זאגט צו מ'האט געוואוסט אבער מ'האט עס באהאלטן, מיינט עס אויף אידיש, אזויווי דו זאגסט, א דיפלאמאטישע וועג צו זאגן אז מ'האט נישט געוואוסט.

וואס איז די ענטפער? תקופות האבן מיר געלערנט אין די פריערדיגע פריערדיגע פרקים. ס'איז נישט קיין גרינגע זאך צו וויסן, ס'איז זייער שווער אויסצורעכענען פונקטליך ווען די תקופה איז. און ס'איז אמת אז פאר הונדערטער יארן, איז די גרעסטע חכמים אין די וועלט, זיי האבן גערעדט פון די יונים, וויאזוי האט ער געהייסן? תלמי? אדער פאר דעם? אסאך פאר תלמי.

באמת'דיגע הלכה, ווייל אויב וויפיל ס'וועט ווערן טאקע, ס'וועט זיין צו הייס צו קאלט, וועט מען דאך זען. מ'רעכט זיך נאר אפילו שעה, וואס שטימט נישט?

דער עיקר נושא פון חשבון — פרעדיקציע פון די ריאליטי

Speaker 1

אזוי ווי מיר זענען, דער עיקר גרויסער פראבלעם פון די סוד העיבור וואס אונז לערנען דא איז אז דער חשבון זאל זיין גרינג. בזמן וואס מ'איז נישט געגאנגען על פי חשבון, פעלט בכלל נישט אויס די גאנצע זאך. סאו ווען דער רמב"ם זאגט פריער אין הלכות איבער השנה, האט מען געקענט מעביר זיין השנה בעיסד אויף תקופה און אויף די אנדערע זאכן. מ'מוז נישט מיינען די עקזעקטע חשבונות פון תקופה, נאר עס מיינט יא. ס'מיינט יא. ס'מיינט יא.

Speaker 2

ניין, ניין, תקופה דארט מיינט אלעמאל חשבון. יא.

Speaker 1

אבער איך זאג נאר אז די פראקטיס אויף די הלכות פעלט עס נישט אויס. ס'איז נישט אז די ליכט וועט ווערן ראנג אויב מ'וועט נישט וויסן די חשבון. די חשבון איז נאר אויף צו וויסן די ריאליטי. סאו מ'דארף עס אפילו בעסער מסביר זיין. די עיקר נושא פון חשבון איז אז מ'זאל קענען פרעדיקטן וואס מ'קען אליינס זען.

וואס איז די גאנצע מעלה פון ידולה חשב תקופת מהזרה? ס'איז א פשוט'ער איד, נישט קיין סיינטיסט, נישט קיין חכם. מ'דארף ארויסגיין אינדרויסן און זען צו ס'איז דא א לבנה. א חכם קען דיר זאגן, אזוי ווי דו האסט פארציילט פון קאלומבוס, דאס איז די חכמה. איך קען דיר זאגן, מארגן גייט זיין די לבנה.

און די אמת איז, ס'איז ממש א פלא, אונז זענען זייער צוגעווארט. אונז לערנען א מין נבואה, א מין נבואה. א חכם האט אזא זכור אדיר מינאווי, ווייל די נבואה געשעט אלעמאל. די אלע תירוצים וואס דער רמ"א האט מלכות נבואה אמאל געשעט, נישט אמאל געשעט, יא? דאס געשעט אלעמאל. "חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם". עקזעקטלי, ווייל ס'איז געבויט אויף די טבע וואס דער אייבערשטער האט געמאכט פונקטליך. אבער, עגענין, ווי מער מ'לערנט, פיגערט מען אויס פונקטליך וויאזוי די פונקטליכקייט ארבעט, און זאכן טוישן זיך, נישט אלעס איז מיליאן פראצענט פונקטליך אלעמאל.

אבער אונז זענען עפעס מורא'דיג צוגעוואוינט אז אלעס איז גרינג צו וויסן. מ'קוקט א לוח, ס'שטייט ווען גייט זיין די שקיעה א גאנץ יאר. דו כאפטסט אז פאר טויזנטער יארן האט מען נישט גענומען אויסצופיגערן אז מ'קען וויסן וויפיל אזיגער גייט זיין די שקיעה א גאנץ יאר?

דיסקוסיע: דער חשבון לגבי בית דין — רמב"ן'ס שיטה

Speaker 2

אבער די חשבון איז אפשר וויכטיג פאר נאך א זאך. לויט די שיטה אז די פריערדיגע חכמים האבן מקדש געווען אלע יארן, קענען זיי עס נאר טון אויב זיי האבן א גוטן חשבון, חכמת החשבון.

Speaker 1

אבער דער רמב"ן... קודם כל, דער רמב"ן האט נישט די שיטה. איך זאג, לויט דער רמב"ן קען מען עס נאר טון אז מען פארשטייט חשבון, קען מען פונקט אזוי מעביר זיין די יאר פאר טויזנט יאר אריין און פאר יעצט.

הלכה א: שנת החמה לפי תקופת רב אדא

Speaker 1

אקעי, לאמיר רעדן וועגן דעם אין א סעקונדע. לאמיר לערנען קודם וואס שטייט דא. לאמיר נישט רעדן וועגן דעם, ווייל דא גייט מען זען נאך א וויכטיגע זאך וועגן די צווייטע חשבון.

אבער ס'איז דאך געבויט אויף די תלמוד, און דער רמב"ם האט געוואוסט אז אין די גמרא שטייט נאר די חשבון, און דער רמב"ם סוף די חשבון זאגט א חידוש, אז יראה לי אז מיט די בית דין האט זיך יא סומך געווען אויף די מער פונקטליכע חשבון.

דאס הייסט, ער זאגט אז אויב... ער מיינט צו זאגן, נישט היסטוריה. ווען בית דין וואלט די חשבון, וואלט ער געזאגט, אבער וואלט די בית דין וואס ווייסט דאס, דארף זיך רעכענען מיט דעם.

אנשי אמת — נישט פאר'עקשנ'ט

Speaker 1

ס'איז אסאך א גרעסערע השפלה פאר די חכמים צו זאגן אז זיי זענען פאר'עקשנ'ט און זיי קוקן נישט אויף די רעאליטי, ווי צו זאגן אז זיי האבן נישט געוואוסט אלעס. זיי זענען אנשי אמת, און וואס זעט אויס די מערסטע אמת? דאס זענען זיי אויף אמת. אבער בשעת ס'איז נאך נישט געווען אזוי שטארק אנטוויקלט די חכמות אסטראנאמיע, ווי מער ס'איז געווארן אנטוויקלט האבן די חכמים זיך מיטגעכאפט מיט די בעסטע ווערזשען, יא, אזוי זעט עס נאר אמאל.

און מ'דארף פארשטיין אויך אז... נאר וואס דען, ס'איז דא אן עמי רצון וואס מ'טאר זיי נישט זאגן די זאך, זאגט מען אז ס'איז געווען בציונה, אזוי ווי אסאך זאכן. אזוי ווי מ'זאגט, אסאך מאל ווען איינער קריגט זיך אויף איינעם פאר אים, זאגט תלמוד תואר כזבין. נישט אייביג מיינט ער באמת אז ער זאל תלמוד תואר כזבין, אבער ער וויל נישט זאגן, ווייל איינער וואס וועט עס לערנען מיט א כלות הראש גייט יעצט מיינען אן עמי רצון. דא פון זיין חבר. ער האט נישט גענוג רעספעקט צו וויסן אז... יא.

נבואה און חכמת השמים — דער אייבערשטער וויל אז מענטשן זאלן דיסקאווערן

Speaker 1

דאס איז ווייל מענטשן האבן מיר אצל, מ'ווייסט נישט וויאזוי מ'לערנט. דארפסטו געדענקען אז אסטראנאמיע איז ביי נעטישור, אזוי זאגט דער רמב"ם אויך, ער רעדט אפילו לגבי אריסטו, אז די נעטישור פון די זאך איז אז ס'נעמט הונדערטער יארן אויסצופיגערן, ווייל וויאזוי האט מען געווען פונקטליך ווי לאנג א יאר איז? נאר דורך חשבון פאר אויס הונדערטער יארן. און דאס מיינט אז מ'דארף אויך זיין די זעלבע מוסד, מ'דארף אנגיין פון הונדערטער יארן, מ'דארף קענען רעכענען, מ'דארף קענען פון זייער... און ס'איז דא די אינסטיטוטן וואס האלט די צעטלעך, וואס האלט די צייכענונגען, חוץ כאילו.

ס'זעט מיר אויס אז די הנחה פון אנדערע מענטשן איז אז ס'וואלט געדארפט זיין אזוי ווי א הלכה למשל סימן, ס'דער אייבערשטער וואלט געדארפט פארציילן פאר משה רבינו די פונקטליכע תקופה. איך ווייס נישט וואו מ'זעט אז נבואה דארף פארציילן חכמת השמים. ס'איז נישט דא קיין שום ריזן, איך זע נישט פארוואס. דער אייבערשטער וויל אז מענטשן זאלן דיסקאווערן זאכן, אזוי זעט אויס אין די ריאליטי.

ער נעמט מענטשן, זאגסטו אז אויב איינער וואלט געזאגט אז ער זאגט אז איינס און איינס איז דריי, קען מען דאך גרינג זען. אבער דאס איז דאך א זאך וואס מ'קען נישט זען. ס'מוז זיין אז ווי לענגער מ'האט בעסערע חשבונות, ווייסט מען בעסער, ווייל ס'נעמט דאך משום דארף מען אסאך צייט עס אויסצופיגערן.

אויף די לבנה קענסטו אפשר זאגן אז ווען דער אייבערשטער האט געוויזן הרהור באצבע אפשר מיינט דאס. ער האט געזאגט אז כ"ט י"ב תשצ"ג. פארוואס? דאס האט מען גערעכנט שפעטער. איך זע נישט פארוואס. אפילו דער ר' גמליאל האט געזאגט מקובלני מבית אבי אבא. ס'הייסט, איך האב געהערט פון איינעם. ער זאגט נישט, איך האב געהערט פון משה רבינו.

ספעשעלי איבער אחמא, דאך בסך הכל ווילן אונז אז ניסן זאל זיין אין אביו. די אלע קליינטשיגע חילוקים איז ווייניגער נוגע. ס'איז נישט אפילו נוגע

זאגט ער, **"לפי חשבון זה"**, די גרעסערע זאך איז אויסרעכענען די שנת... דאס איז דאך די תכלית פון עיבור שנה, אז די שנת חמה און שנת לבנה זאלן ארבעטן צוזאמען.

זאגט ער, **"לפי חשבון זה, תוספת שנת החמה על שנת הלבנה"**, וויפיל גייט די שנת החמה זיין לענגער ווי צוועלף לבנה חדשים? וועט אויסקומען צען טעג, אביסל ווייניגער ווי לויט די פריערדיגע חשבון. אביסל ווייניגער, מיט די עטליכע ניינציג חלקים ווייניגער.

וועט אויסקומען **"עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאה ועשרים ואחד חלקים ושמונה וארבעים רגעים. וסימן להם י' כ"א קכ"א מ"ח"**.

זיי געבן נאמבערס צו געדענקען. אנשטאט פסווארדס געבן זיי דיר אויך אסאך מאל סעטס פון דריי נאמבערס, און דאס קען ער געדענקען. קיצור, צען טעג, איין און צוואנציג שעה, הונדערט איין און צוואנציג חלקים, מיט אכט און פערציג רגעים.

דער חידוש: ס'בלייבט נישט קיין תוספת במחזור

קומט אויס, דאס איז די וויכטיגע זאך, קומט אויס לויט דעם חשבון, **"ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה שנה"**.

דער רמב"ם האט אונז פריער אויסגעלערנט אז אונז רעכענען אויס די מולדות אין מחזורים פון ניינצן יאר. יא, באט ריעלי, אין אנדערע ווערטער, און זיי האבן גערעדט וועגן דעם פריער, אז לויט תקופת שמואל, וואס די יאר פון שנת החמה איז אזוי דריי הונדערט פינף און זעכציג און א פערטל טעג, קומט אויס אז אפילו נאך די גאנצע מחזור פון ניינצן יאר וואס מ'האט געמאכט זיבן חדשי עיבור, ס'בלייבט נאך אלץ א שעה מיט תפ"ח חלקים תוספת המחזור.

וועגן דעם, ווען מ'האט גערעכנט דעמאלטס די מולדות, האבן זיי געדארפט א גאנצע צייט צולייגן דאס, ווייל דאס בלייבט איבער אין יעדע מחזור נאך מער. איז דאך אסאך מחזורים זאלן מיט זיך אן.

אבער מיט דעם מחזור בלייבט נישט קיין עקסטערע שעות. די מחזור איז פונקטליך. דורכאויס די תקופה איז די מחזור פון עיבורים פונקטליך.

קומט אויס, יעדע מחזור פון ניינצן יאר, שני החמה, שני הלבנה, פשוטות והמעבורות, אין אנדערע ווערטער, צוויי הונדערט פינף און דרייסיג חדשים, וואס דאס איז ניינצן יאר, שבהם צוועלף שנים פשוטות און זיבן שנים מעבורות, איז פונקטליך די זעלבע.

ס'טיילט זיך, אין אנדערע ווערטער, ס'טיילט זיך צוויי הונדערט פינף און דרייסיג מאל כ"ט י"ב תשצ"ג, ס'טיילט זיך פונקטליך אויף די זעלבע amount פון... אויב דו טיילסט עס אויף צוועלף... נישט אויף צוועלף, אויף צוויי הונדערט פינף און דרייסיג, ס'טיילט זיך פונקטליך אויף א יאר פון שנת החמה, וואס דאס איז די חשבון וואס מיר האבן יעצט גערעדט פון אביסל ווייניגער פון א רביע היום.

דער מקור פון תקופת רב אדא: א דבר פלא

יעצט וועסטו דיסקאווערן א דבר פלא, אז ס'זעט אויס, זאגן אלע שפעטערדיגע מפרשים, אז ס'זעט אויס אז דער מקור פון תקופת רב אדא איז באמת פון דא.

ווייל דו דארפט געדענקען אז ס'איז זייער שווער צו רעכענען ווי לאנג די זון איז, ווי לאנג פונקטליך ווען שנת החמה איז, ס'איז זייער נישט קיין פשוט'ע זאך צו חשבו'ען. און אפילו אויב יא, קען ווייטער זיין חילוקים. די היינטיגע שיטה איז נאך אביסל אנדערש פון די חשבון.

לכאורה, דער וואס האט געמאכט תקופת רב אדא, וואס ער האט געטון איז, ער האט פשוט געזען, ער האט געטראכט אזוי: מסתמא די מחזור, אונז מאכן א מחזור איבער. די מחזור פון י"ט שנים שטייט אויכעט נישט אין די גמרא. ס'איז א קבלה, איך ווייס נישט פון וואו מ'האט עס אנגעהויבן, אבער ס'איז די אידישע סיסטעם פון עיבור שנים.

יא, אבער די אידישע חשבון העיבור שטייט נישט אין ערגעץ. ס'שטייט אין די גמרא כ"ט י"ב תשצ"ג, ס'שטייט נישט אין ערגעץ אין די גמרא אז יעדע

אקעי. ס'זאגט דער רמב"ם אזוי, לערנט פאר די שטאטע צוויי שטאט. **שנת החמה...** די שנת החמה, וויפיל טעג איז דארט די שנת החמה? זאגט דער רמב"ם, **יש מיר חכמי ישראל... למי שיאמר... למי שיאמר...** אה, דער רמב"ם, אין פרק ט' האט דער רמב"ם געזאגט אז ס'איז דא צוויי שיטות. זאגט דער רמב"ם, איין שיטה איז אז ס'איז דריי הונדערט און פינף און זעכציג טעג מיט א פערטל, און ס'איז דא וואס זאגן אז ס'איז אביסל ווייניגער ווי א פערטל.

זאגט דער רמב"ם, **למי שיאמר, לויט די צווייטע שיטה, דאס וואס דו האסט גערופן שיטת רב אדא בר אהבה, שיהא פחות מרביע. שיהא פחות מרביע לויט די חכמי ישראל.** דער פון די חכמי ישראל וואס האלטן אזוי, ער וועט זאגן אזוי. איך וועל זאגן די סוד וואס ער מיינט. איך טייטש דאך נאר די ווערטער, איך מיינ אז דאס איז די טייטש.

פריער האט מען געזאגט אז ס'איז דא א מחלוקת צווישן חכמי ישראל און צווישן חכמי אומות העולם ווי לאנג די יאר איז. יעצט, איז דא אזוי, ס'איז דא איין שיטה, וואס דאס איז סיי א שיטה פון חכמי ישראל, סיי פון חכמי אומות העולם, אזוי ווי מיר האבן גערעדט לעצטנס, וואס זאגט ערבי היום. דארט איז דאס זעלבע. יעצט, דא וואס זאגן אז ס'איז ווייניגער פון רפואה, דאס איז טאקע מער פונקטליך. לגבי יענע שיטה איז דא פארשידענע שיטות. די חכמי ישראל וואס גייען מיט יענע, באופן כללי פחות מרפואה, האבן די חכמים.

שנת החמה לפי חכמי ישראל – 365 יום, 5 שעות, 997 חלקים, 48 רגעים

די חכמי אומות העולם, היפרכוס, וואס האט געמאכט א מער פונקטליכע חשבון, האט נישט געזאגט דאס. ער האט געזאגט ס'איז אפ מיט אפאר סעקונדעס, ער האט געזאגט אנדערע נאמבערס.

פון דעם זאגט דער רמב"ם, אז **within** די שיטה אז ס'איז פחות מרביע, גייט ער אונז זאגן די חשבון פון חכמי ישראל. ווייל חכמי אומות העולם, סיי די גאר אלטע, סיי בזמן הרמב"ם איז שוין געווען אנדערע, האבן זיי געזאגט אביסל אנדערע חשבונות פון דעם מער פונקטליכן חשבון. שטימט.

זאגט ער אזוי, די לשון איז אביסל, ווייל ער קען זאגן **"למי מחכמי ישראל שאומר?"** ניין, ווייל **"אומר פחות מרביע"** איז דא פארטן. אויך איז די **school of thought** פון פחות מרביע, די אידישע פארט פון דעם. אקעי.

"אומר ששלוש מאות וחמשה וששים יום וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע."

וועל איך זאגן אזוי: אומר, יענער זאגט, די חכמי ישראל וועלן זאגן אז די שנת החמה איז שלש מאות וחמשה וששים יום – דריי הונדערט און פינף און זעכציג – פלאס חמש שעות, ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע.

מיר האבן שוין געלערנט אז א שעה האט וויפיל? אכצן הונדערט חלקים? טויזנט און אכציג. טויזנט און אכציג, אנטשולדיג, איך האב געדענקט עפעס אכצן. טויזנט און אכציג.

סא, דאס איז מיט דארטן עפעס אזוי צוויי הונדערט ווייניגער. תשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע. ניין הונדערט און זיבן און זיבעציג. וויפיל חלקים ווייניגער איז עס? פון 1,080? ס'איז 99 חלקים ווייניגער. ס'איז זייער א קליינשטיגע... רייט? און אביסל מער, אין 48 רגע'ס.

וויפיל רגעים איז דא אין א חלק? זאגט דער הייליגער רמב"ם, **"והרגע אחד מששים ושבעים בחלק"**. א רגע איז איינס פון 76 אין א חלק.

באלד קענען אונז דיסקאווערן וואס איז איינגעפאלן אזא פאני נאמבער. פארוואס טיילט מען נאך די חלק אויך? ניין, ווייל כדי צו... דער תירוץ וועסטו שוין זען, לאמיר שוין ענדיגן.

תוספת שנת החמה על שנת הלבנה

יעצט, וויבאלד אונז ווילן דאך וויסן די תקופות, אונז ווילן דאך נישט נאר וויסן די יאר, דער עיקר חשבון איז דא איז געוויסן די תקופות, דארף מען צוטיילן א יאר אויף פיר.

ניינצנטלעך, נאר פיר מאל ניינצן, וואס דאס איז זעקס און זיבעציג. ממילא האט מען געזאגט אז א יאר, דער סוף איז אכט און פערציג, דאס הייסט ס'איז דא צוועלף, פיר מאל צוועלף איז אכט און פערציג, פיר מאל ניינצן איז זעקס און זיבעציג.

קומט אויס, מ'זאגט אז יעדע יאר איז ו' מ"ח רגעים, פון דא קומט די חשבון פון רגעים. און דאס איז א גרויסע ראייה אז דער גאנצער חשבון איז געבויט אויף צוטיילן די יארן. נישט אז ער האט געציילט די שנת החמה און ס'וועט אנקומען אזוי, נאר ער האט צוטיילט די יארן פון די מחזור פון ניינצן יאר, איז אים אנגעקומען אז מ'דארף האבן די סארט רגעים.

פארוואס נישט? ווייל אונז ווילן דאך אלעמאל אז אין די ענד פון די חשבון זאל זיין א גאנצע נומער, נישט קיין האלבע נומער.

אויב דו ווילסט גיין צו א חודש, למשל וועסטו יא, זאגט ער א דריטל רגע, ווייל א תקופה איז דריי חדשים, קומט אויס א דריטל רגע. אבער דאס איז נישט נוגע פאר די חשבון.

דאס איז די חשבון פארוואס ס'קומט אויס די רגעים. די רגעים נוצן נישט קיינמאל נישט אנדערש, נאר דא. דאס איז דער חשבון פון... און די מעשה איז, אזוי ווי דער רמב"ם גייט זאגן אז דער חשבון איז אויך נישט הונדערט פראצענט פונקטליך ווי מ'וועט עס זען, סאו, וואטעווער, ס'איז מער פונקטליך.

א מעגליכקייט: היפרכוס'ס נומער אלס השפעה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, בין כל תקופה ותקופה... איך וואלט אויסגעפירט פאר דעם, קען זיין אז דער וואס האט געמאכט תקופת רב אדא, קען זיין ער האט למשל אויך געזען, למשל, היפרכוס'ס נומבער פון איינס פון דריי הונדערט, אבער ער האט געוואלט אריינשטימען דא, ממילא עס איז אביסל אנדערש פון יענץ, כדי טאקע אז ער זאל אריינשטימען דער חשבון פון דעם.

קומט אויס, לויט דעם חשבון, ס'איז געווען כל תקופה ותקופה.

הלכה ב: תקופת ניסן הראשונה ודער חילוק פון שמואל

Speaker 1

סאו וואטעווער, ס'איז מער פונקטליך, זאגט דער רמב"ם ווייטער.

בין כל תקופה ותקופה, ער וויל אויספירן, פארדעם קען זיין אז דער רמב"ם האט געמאכט תקופת רפ"ח, קען זיין ער האט למשל אויך געזען למשל די פרקים איז נאמבער פון איינס פון דריי הונדערט, אבער ער האט געוואלט אריינשטימען דא, ממילא איז עס אביסל אנדערש פון יענץ, כדי טאקע אז ס'זאל אריינשטימען דער חשבון פון די מחזור.

קומט אויס, לויט דעם חשבון, קומט אויס אז **בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה איז אחד ותשעים יום, ושבע שעות, וחמש מאות ותשעה עשר חלקים, ואחד ושלשים רגעים. סימן להם צעת זדקת לך.** יא, דאס איז יעדע תקופה די זעלבע לאנג, פיר מאל אזוי אין א יאר.

כשתדע תקופה מן התקופות אימתי היתה, זאגט ער יעצט, ווען דו ווילסט וויסן סיי וועלכע תקופה ווען ס'האט זיך אנגעהויבן, קענסטו פון דעם וויסן ענין אנדערע תקופה. וועסטו אויסרעכענען מאותה רגע, **תחשב מאותה רגע מנין זה, ותדע תקופה שאחריה על הדרך שביארנו בתקופת השנה שהיא רביע.** די זעלבע זאך ווי רביע. נאר וועסטו גיין לויט די חשבון, וועסטו אראפנעמען די ביסל פון רביע, און וועסטו ווייסן אראפנעמען די זעלבע חזרה.

איך וועל רעכענען, אינסטעט פון תקופת שמואל וואס מ'רעכנט פשוט 91 טעג מיט 9 שעה, רייט? דא וועסטו מאכן פלאס פאר די נאמבער. מיט די רגעים. וועסטו מאכן די נאמבער, נישט די בין א האלב שעה, אביסל ווייניגער ווי א האלב שעה, וועסטו רעכענען לויט די נאמבער. יא, שוין, גייט ער יעצט אריין.

ניינצן יאר מאכט מען זיבן עיבורים. דאס שטייט נישט אין די גמרא. אזוי איז אנגענומען פון די זמן הגאונים.

אמאל פלעגט מען דאך מאכן יעדע יאר אן עיבור, זעסטו דאך קלאר אין די זמן הגמרא, אויך לויט די תקופה, אבער ס'שטייט נישט א מחזור. די מחזור קבוע פון ניינצן יאר איז א אידישע סדר, אזוי טוען אונזער לוח שוין א לאנגע צייט.

דיסקוסיע: פארוואס פונקט ניינצן יאר?

יעצט, איז דארף מען טראכטן אויף וואס איז געבויט די מחזור? פארוואס פונקט ניינצן יאר?

יעצט, אויב מ'גייט מיט תקופת שמואל, מאכט עס אויך סענס. ס'איז דא וועגן דעם א מחלוקת צו די מחזור פון האט מען געמאכט לויט תקופת שמואל אדער לויט תקופת רב אדא. דאס הייסט, ס'קען זיין אז די נענטסטע וואס מ'קען אנקומען איז אין די חשבון פון ניינצן יאר האט מען געמאכט אזוי.

אבער על כל פנים, לויט א מיוט, לויט תקופת שמואל וועט מען דארפן צולייגן א טאג איינמאל אין... ניין, ניין, מ'לייגט נישט צו. מ'לייגט נישט צו. האבן גערעדט וועגן דעם פריערדיגן פארק.

דאס איז א גרויסע קשיא, אז אויב וואלט געווען די חשבון לויט תקופת שמואל, שטימט נישט. קומט האלט עס אין איין ווערן שפעטער, יעדע באנטש פון מחזורים. און טו בעט, ס'איז נישט דא קיין הלכה אז מען לייגט צו.

לויטשטאר פון דא האסטו א ראייה אז ס'דארף זיין ווי מ'גייט מיט רב אדא, ווייל מ'זאל ווערן נישט אז מ'זאל צולייגן.

די שיטה: מען האט צוטיילט די מחזור

ממילא איז דא אנדערע וואס זאגן אז טאמער ער האט געטראכט, דער וואס האט געמאכט די חשבון פון תקופת רב אדא, אז מסתמא די חשבון איז געבויט אויף א פונקטליכע חשבון. איז ממילא האט ער געטון א פשוט'ע זאך, ער האט צעטיילט ניינצן יאר אויף פונקטליכע יארן, דאס הייסט מיט די סך הכל חמה לבנה זאל שטימען.

איז ער אויפגעקומען אז די שנת החמה איז נישט אביסל מער ווי די גאנצע... ס'בלייבט נישט... עגעזקטלי, ס'מוז זיין אביסל קלערער.

לויט דעם חשבון קומט עס אויס פונקטליך צו די... ער גייט אריין אין ניינצן יאר. קומט אויס אז נאך ניינצן יאר דארף מען גארנישט צולייגן. ס'מאכט זייער אסאך סענס.

ווער זאגט אזוי? ס'מאכט זייער אסאך סענס אויף ווען דא קומט עס. אזוי זאגן אלע אפיקורסים, אלע מענטשן וואס גלייבן נישט אז ס'איז געווען עפעס א קבלה הלכה למשה מסיני סיקרעט, וואס קיינער האט נישט געהערט ביז ר' אברהם בר חייא. שקייט שטירה.

עניוועיס, ס'איז דא יא די... בקיצור, ס'איז דא ענין פון דעם ווער ס'וויל לערנען חקירות מיט היסטוריה קען לערנען, אבער דאס איז זיכער די חשבון.

פארוואס פונקט 76 רגעים אין א חלק?

און לויט דעם פארשטייט מען אויכעט פארוואס איז דא פונקטליך די רגעים. שוין זען ביי די נעקסטע שטיקל, ס'זעט אפילו בעסער. אבער על כל פנים, די רעזען פארוואס ס'איז דא די רגעים איז פשוט כדי מ'זאל קענען אויסרעכענען א פונקטליכע נאמבער.

סאו, בעיסיקלי אזוי, אויב דו צוטיילסט די צוויי הונדערט פון פינף און דרייסיג חדשים פונקטליך אויף אויף די ניינצן יאר פון די מחזור, וועט דיר אויסקומען אז דו ווייסט דאס אויף צוועלף, איז דאס א צוועלף פון ניינצן. דאס הייסט, ס'קומט אויס ניינצנטליך דארף מען צוטיילן, ווייל ס'בלייבט נישט א גאנצע חלק אין די ענד, דארף מען צוטיילן אויף ניינצן.

יעצט, צוועלף ניינצנטליך, איז יעדע יאר בלייבט צוועלף ניינצנטליך שבחלק.

דער אנהייב פון חשבון תקופות – תקופת ניסן הראשונה

אזוי ווי דער פריערדיגער חלק, דארפן אונז וויסן, וואו הייבט זיך אן דער גאנצער חשבון פון די ערשטע תקופת ניסן? איך האב געזאגט, **די תקופת ניסן לפי חשבון זה, די ערשטע תקופת ניסן היתה בשנה ראשונה של יצירה, קודם מולד ניסן**. די ערשטע תקופת ניסן, מ'גייט דא מיט אז בניסן נברא העולם רעדט מען דא?

יא, אונז האבן שוין גערעדט אויך אין די פריערדיגע פרק, ווייל די חשבון פון תקופות הייבט זיך אן פון ניסן. דאס איז דאך די סדר התקופות, אונז זאגן אז טלה איז די ערשטע מזל, די תקופות השנה הייבט זיך אן פון ניסן. ממילא, לכל הדעות פון די חשבון פון תקופות איז ניסן די ערשטע.

ס'איז א גסם אז די חשבון פון בריאת העולם, אונז זענען אלע לערנען, לגבי די חשבון פון די מזלות, די מולדות האבן עס גערעכנט פון תשרי. דער ניסן איז א ניסן פון פאר דער תשרי, אזוי רעכנט מען כאילו. איי, ס'איז נישט געווען קיין וועלט? וואס איז א חילוק? דער חשבון איז נישט קיין עכטער חשבון. דער חשבון איז... דאס איז לויט שיטת שמואל.

ס'איז דא א מחלוקת אין די מפרשים צו רב אדא האלט אויך אז בתשרי נברא העולם. דער אמת איז, די אלע זאכן איז נישט קיין חילוק. ווען מ'זאגט אלע חשבונות, איז אלעס... מ'רעדט נישט כדי מ'זאל קענען אנהייבן דעם חשבון קלאר.

איך האב א ראייה, ווייל די עקטשועל, אין די גמרא, ווען אדם האט זיך מתייחס געווען צו די תקופה, איז תקופת טבת, און יענץ קען נאר זיין מיט'ן חשבון אז ער האט אנגעהויבן אין תשרי. ער האט אנגעהויבן מיט'ן חשבון פון תקופה. דאס הייסט, ס'איז אויך א מדרש, אמת?

Speaker 2

יא, יא, א גמרא אין עבודה זרה, יא.

Speaker 1

יא, אבער ס'איז נישט קיין... קיצור, ס'קען אבער זיין אז די מחלוקת פון ראש השנה וועגן בניסן נברא העולם איז אויך א מחלוקת וויאזוי מ'וועט רעכנען דעם חשבון. דאס הייסט, לאו דוקא אז ס'איז א מחלוקת היסטוריש אדער פשט אין פרשת בראשית. ס'קען זיין די ריזען איז פאר יענע מחלוקת איז אויך ווייל עפעס א נפקא מינה ווען מ'מאכט חשבונות שפעטער, ווייל אז נישט סתם א מחלוקת.

מעשה שואל, און מיין אויף קומען מיר נישט, על פי דרש קען מען זאגן אסאך תורות, אבער... עניוועי, ס'קומט אויס לויט די מהלך, איך רעכנ... איך מיינ, די גאנצע סיפור פון... ס'שטייט דאך דארטן ויהיה לאותות ולמועדים ולימים ולרגלים, אז די חשבונות דארטן, מה שאין הגאה לענינינו, איז פאר די חשבונות.

Speaker 2

אמת, אבער... די היסטורי אליין איז נסתר, איז הייליגע זאכן. וואס שטייט דארט?

Speaker 1

אקעי, אקעי.

בקיצור, איז לויט דעם חשבון, לויט תקופת רב אדא, איז רעכנט מען תקופת ניסן אין די ערשטע יאר לעכנט מען עס ניין שעה און זעקס הונדערט און צוויי און פערציג חלקים פאר מולד ניסן. דאס הייסט, מיר האבן געלערנט ווען מולד ניסן איז געווען, וואס מיר האבן עס געלערנט אין א פריערדיגע פרק.

אין די אנדערע ווערטער, really, the way to say this is the other way around, ווייל תקופת ניסן איז ווען ראש חודש ניסן הייבט זיך אן, איז ווען די יאר וועלט האט זיך באשאפן געווארן, דאס הייבט זיך עס אן. סאו, די אנדערע וועלט קענסטו זאגן אז דער מולד איז געווען ניין שעה מיט 642 חלקים נאך די וועלט איז באשאפן געווארן, נאך התחלת תקופת ניסן. אדער... רייט?

יעצט, לויט דעם חשבון קומט אויס אן אינטערעסאנטע זאך, **וכן הוא לעולם**. דאס הייסט, לויט די פריערדיגע חשבון איז יעדע תקופה, יעדע מחזור קומט דאך צו א' תפ"ה, דארף מען א גאנצע צייט צולייגן דאס צו וויסן ווען די התחלה, ווען די תקופה הייבט זיך אן אין דעם מחזור. אבער לויט דעם מחזור ענדיגט זיך עס אינגאנצן. איז ממילא יעדע מחזור, נישט יעדע יאר, יעדע ראשונה של המחזור, קומט אויס אז די תקופת ניסן איז פונקטליך ניין שעה און זעקס הונדערט צוויי און פערציג חלקים פאר דעם מולד, ווייל יעדע מחזור קומט אן צו זערא לויט דעם חשבון. שטימט?

דער חילוק צווישן שמואל און רב אדא – די זיבן טעג

יעצט, וועסטו באמערקן אז די גאנצע חילוק פון דעם שיטה מיט די פריערדיגע שיטה איז אז לויט די פריערדיגע שיטה איז די חילוק פון די ערשטע, דער ערשטער מולד, לויט שיטת שמואל, איז געווען זיבן טעג און ניין שעה, זעקס הונדערט צוויי און פערציג חלקים נאך די תקופה, און לויט אים איז נישט דא קיין זיבן טעג, ס'איז נאר די ניין און תרנ"ב.

Speaker 2

און דער מפרש קומט אויך ביי יעדע מחזור וועט עס זיין די זעלבע זאך?

Speaker 1

ניין, ווייל לויט שמואל איז יעדע מחזור טוישט זיך, ווייל דער מחזור האט דאך א שארית. לא לויט דא, ס'איז אינגאנצן אנדערש לויט יעדע מחזור. לויט די שיטה איז יעדע מחזור הייבט זיך אן די זעלבע.

אבער די ערשטע איז געווען די זעלבע טאג, ווייל די תירוץ איז, אזוי ווי דער מפרש איז מסביר, אז די שיטה האלט, אזוי ווי רבי יהושע, אז בניסן נברא עולם, ממילא איז מדרש די ערשטע טאג פון די וועלט אז די ערשטע מחזור ביום רביעי, יום רביעי ווען ס'איז ניתלו המאורות, אנהייב יום רביעי איז געווען די שמש תחלת תקופת ניסן, ווייל דאס טייטשט דאס רבי יהושע.

און די לבנה, איז דא עפעס א קבלה, זאגט ער, אז די לבנה איז נישט באשאפן געווארן די זעלבע צייט. דאס הייסט, ס'איז באשאפן געווארן די זעלבע צייט, אבער די מולד הלבנה איז נישט געווען אין די ערשטע מינוט פון בריאת העולם. די לבנה איז נישט באשאפן געווארן אין איר מולד. די לבנה איז באשאפן געווארן פונקטליך ניין שעה מתרנ"ב חלקים פאר דעם מולד.

דיגרעסיע: דער פשט אין מדרש "לכי ומעטי את עצמך"

און דער מפרש זאגט אז דאס איז דער פשט פון די מדרש הידוע, אז ס'איז געווען קודם "שני המאורות הגדולים", און נאכדעם האט דער אייבערשטער געזאגט פאר די לבנה "לכי ומעטי את עצמך". זאגט ער אז די פשט איז, וואס איז די טייטש "לכי ומעטי את עצמך"?

יעדער איינער וואס ווייסט אביסל הלכות קידוש החודש פרעגט אויף דעם מדרש, אז ס'איז דאך א מעשה פלא, די לבנה מיט די זון האבן נישט קיין טראפ שייכות, די לבנה איז אסאך מקבל אור פון די זון, ס'איז בכלל א גאנצע אנדערע סארט זאך פון די זון. וואס איז שייך צו זאגן אז ס'זענען געווען ביידע די זעלבע גרויסע, קלענער געווארן? וואס מיינט דאס? ס'איז א מדרש פליאה. פארשטייט זיך, על פי קבלה קען מען עס פארשטיין, אבער על פי פשט.

זאגט ער, דער מפרש אויף קצות החושן, אפשר האט ער עס גענומען, ער זאגט דארט ער האט עס גענומען פון א פירוש רמ"זל, א כתב יד פון די ראשונים. מ'האט געמיינט אז דאס איז דער רמב"ם, אבער ס'איז לכאורה נישט דער רמב"ם. ס'איז א צווייטער רבינו משה אדער רבינו מאיר, אדער איך ווייס נישט וועם, וואס ער האט געזאגט אז דער פשט פון דעם מדרש איז אז די לבנה איז באשאפן געווארן ווען ס'איז נאך געווען אביסל גרויס.

די לבנה ווערט דאך ממעט יעדע חודש. סוף חודש ווערט עס קלענער און קלענער, ביז ס'ווערט קלענער, ס'זעט אויס קלענער, ביז דער מולד איז די קלענסטע, ס'איז די קיבוץ, מ'קען עס בכלל נישט זען. זאגט ער אז ס'איז מקובל, דער מדרש איז מסביר אז ניין שעה גרעסער איז די לבנה געווען ביי די בריאה ווי בשעת איר מולד. איז ממילא, גלייך ביי בריאת העולם האט די

פרק י"ג — חשבון תקופת רב אדא בר אהבה: סיום החשבון, מעלת החשבון, ומהלך אמצעי לעומת מקום אמיתי

הלכה יא — סיום החשבון: וויאזוי מען רעכנט אויס תקופת ניסן והנשאר תשליכהו, דו וועסט עס צוטיילן אויף כ"ט י"ב תשצ"ג, והנשאר שאין בו חודש לבנה תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה השנה, וברגע שהגיע המנין, בו תקופת ניסן של אותה השנה.

יא, שטימט. ס'איז זייער פשוט. דער חשבון וואס ער זאגט איז דער זעלבער חשבון וואס ער האט געמאכט פריער, נאר דא איז עס אסאך פשוטער, ווייל דו דארפט נישט וויסן די שארית פון בריאת העולם, דו דארפט נאר אנהייבן פון אנהייב מחזור און צוטיילן אויף די וויפיל ס'בלייבט תוספת החמה על הלבנה, וויפיל חדשים ס'איז אריבער, וויסטו פון ווען דו גייסט אנהייבן תקופת ניסן דעם יאר.

הלכה יב — „מראין לי הדברים": דער רמב"ם'ס חידוש להלכה

יעצט זאגט דער רמב"ם א גרויסע חידוש: **מראין לי הדברים**, יא? ער זאגט נישט „נראה לי", ער זאגט, די חשבונות ווייזן מיר. ווען ס'קומט צו חשבון, דער חשבון רעדט אליין. ער רעדט. ער זאגט א חידוש להלכה, נישט א חידוש אין חשבון. ער זאגט, דער חשבון ווייזט מיר, ווייל ס'איז אזא גוטע חשבון. אבער וואס ער מיינט צו זאגן „נראה לי" מיינט ער צו זאגן „לא קיבלתי". ס'זעט דא אויס אז דער רמב"ם איז נישט סומך אויף די מסורה וואס שטייט אז תקופת רב אדא בר אהבה. ער גלייבט נישט דאס. ער זאגט, ס'זעט מיר אליינס אויס. ס'זעט מיר אויס פשוט אז ס'איז א בעסערע חשבון, און פארדעם געפעלט עס מיר מער.

זאגט ער, וואס זאגט ער? **מראין לי הדברים**, אז וואס? **שעל חשבון תקופה זו היו סומכין ומעברין את השנה**, אז ווען מ'האט עקטשועלי געמאכט עיבור השנים, לויט די תקופה, אזויווי דער רמב"ם האט געלערנט פריער, לויט וועלכע חשבון? לויט די חשבון פון די לעצטע, די צווייטע חשבון פון פרק י"א. **לפי שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון**, דער חשבון שטימט בעסער ווי די פריערדיגע. ס'איז מער אמת. ס'איז מער אמת. ביידע האבן אין זיך אן אמת, אבער דאס איז מער מדויק. **והוא קרוב לדברים** דאס איז נאנט צו די דברים. דער רמב"ם זאגט אסאך מאל קרוב מ', במקום ווען אונז זענען מיר צוגעוואוינט זאגן קרוב לה. ס'איז קרוב לדברים **שנתבארו באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלש מאות וחמשה ושישים יום ורביע יום**. היות אז דער נייער חשבון איז אביסל ווייניגער ווי דער רביע, איז אביסל בעסער אויסגעהאלטן מיט אצטגנינות, מיט די חכמת החשבון, גלייב איך אז חז"ל האבן גענוצט די קלוגערע.

חידוש: דער רמב"ם האט נישט קיין מקור דערפון — ס'איז נאר זיין סברא איז דא זעסטו זייער קלאר, דער רמב"ם האט פארשטאנען אז דער בית דין וואלט געדארפט נוצן די ריכטיגע חשבון, אבער ער האט נישט קיין מקור דערפון. דאס הייסט, ער גלייבט נישט אין די מסורה אז ס'איז עפעס א ועדה אדער אז ס'איז דא אזא קבלה אז מצינו האט מען דאס גענוצט. ער זאגט נאר אז וויבאלד ער ווייסט אז ס'איז אמת, און דאס זאגט ער אויך א סוד, ס'איז נישט. די אצטגנינים האבן נאך א מער פונקטליכע חשבון. אה, קרוב לדברים, א גאנצע גאר מיינט ער אין ריעליטי. די ריעליטי איז אביסל אנדערש, אבער דער חשבון איז דאך נענטער, און דער חשבון איז דאך אויך א שטיקל קבלה. טראכט ער אז מסתמא להלכה דארף מען גיין מיט דעם. איי, וואס מיט די פריערדיגע? ער זאגט נישט וואס ס'איז געשען מיט די פריערדיגע. פריערדיג איז א טעות, בעיסיקלי. ס'איז נאר אביסל גרינגער צו רעכענען, אבער די מה נפקא מינה...

דער רמב"ם זאגט, אז קודם האט מען געטון די פריערדיגע, און נאכדעם האט מען עס אויסגעשאפט מער. און ער טרייט עס צו זאגן בדרך כבוד, ווייל איך האב נישט קיין אנדערע טייטש, עברי טייטש. סאו, ווייל איך האב נישט קיין

לבנה געהאלטן אין איין ווערן קלענער ביז ס'איז צוריקגעבוירן געווארן, און אדם הראשון האט נאך מקדש געווען די חודש פרייטאג, האב איך שוין נישט געקענט זען, וואטעווער.

על כל פנים, דאס איז א פשט, ס'איז א גוטע פשט אויף די מדרש, ווייל נישט אז די מדרש מאכט נישט קיין סענס.

צוריק צו דעם חילוק צווישן שמואל און רב אדא

ענינועיס, דאס איז די זאך. מה שאין כן לויט שמואל, שמואל האט גערעכנט אז בכלל בתשרי נברא העולם, אזוי ווי שמואל איז מפורש אין די גמרא אז לתקופות רעכנט מען כרבי יהושע, אבער אנדערש ווי רבי אליעזר, למולדות רעכנט מען אזוי ווי רבי אליעזר. ממילא האט ער געדארפט רעכענען די זעקס חדשים פריער, אבער ער ווייסט אז די וועלט איז באשעפן געווארן מיטוואך, אזוי שטייט אין די חומש, מוז זיין א מיטוואך פריער.

ממילא האט ער צוגעלייגט זיבן טעג צו זיין חשבון, אז די וועלט איז באשעפן געווארן א וואך פריער, מיט נאך ניין שעה נאך די תחלת התקופה, כאילו פאר די תחלת התקופה איז באשעפן געווארן, איז געווען זיבן טעג, א גאנצע וואך פריער פון דעם מולד. אבער לויט תקופת רב אדא איז נאר געווען די זעלבע טאג, אבער נאר ניין שעה פאר דעם מולד.

Speaker 2

דו קענסט זאגן אז אין דעם ווענדט זיך אויך אז לויט רב אדא איז יעדע מחזור הייבט זיך אן די זעלבע צייט ווי בריאת העולם? און לויט שמואל קען עס נישט געשען, ווייל די ערשטע מאל איז עס אויך נישט געווען אין א צייט.

Speaker 1

ניין, יא, אמת. אבער עגעין, די אלע זאכן זענען נאך חשבונות, אבער די אמת איז אז די עיקר ריוח פון תקופת רב אדא איז דאס, אז די מחזורים זענען פערפעקט, ס'בלייבט נישט איבער קיין רעשט.

הלכה ג: ווי אזוי צו רעכענען תקופת ניסן אין א געוויסע יאר

זאגט ער, אז דו ווילסט וויסן **תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור, תחשיב ממנו**, וועסטו רעכענען, **אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשע עשרה חלקים ואחד ושלשים רגע לכל תקופה ותקופה עד סוף המחזור**. דאס הייסט, די רגע וואס דו ווייסט די תקופת ניסן פון די ראשון ראשון, וואס דאס ווייסטו, וואס ס'שטייט אין די פריערדיגע הלכה, און דו ווייסט ווי לאנג יעדע תקופה איז, וועסטו רעכענען דארטן פיר מאל ניינצן תקופות עד סוף המחזור. בקיצור, דו וועסט רעכענען ביז דו וועסט וויסן ווען תקופת ניסן איז אין א געוויסע יאר, וועסטו צולייגן אזויפיל נאמבערס.

אבער אויב דו ווילסט מאכן אביסל גרינגער, קענסטו **לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה?** דאס הייסט, דו ווילסט וויסן ווען די נעקסטע גייט זיין... נישט די נעקסטע, די נעקסטע גייט אלעמאל זיין א יאר אינמיטן די מחזור. ער זאגט אזוי, דו קענסט פשוט צולייגן וויפיל יארן דו ווייסט זענען פאראיבער, אבער ער זאגט דאך אביסל א מער קלארערע וועג.

ער זאגט וואס זאלסטו טון? **מנין השנים שעברו מן המחזור**, וויפיל יארן זענען שוין אדורכגעגאנגען. **ותקח לכל שנה מהם תוספת**, וועסטו צולייגן די סימן וואס ער האט פריער געזאגט, די י"ב א' און ווייטער. **וקבץ כל הרגעים חלקים**, די רגעים גייט שוין האבן גענוג רגעים צו מאכן חלקים, און פון די חלקים שעות, **וכל השעות ימים, כדרך שתחשב במולדות**, אזוי ווי מיר האבן פריער אויסגעלערנט.

ותגרע מן הכל, און נאכדעם וועסטו אראפנעמען, **תשע שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים**, וואס דאס איז ווי פאר פריער די תקופות פון די מולד. **והנשאר תשליכהו על כ"ט י"ב תשס"ג**, וועסטו טיילן אויף כ"ט י"ב תשס"ג. **והנשאר שאין בו חודש לבנה תוסיפהו על מולד ניסן של אותה השנה, וברגע שייגיע המנין, בוא תקופת ניסן של אותה השנה.**

יא, שטימט. ס'איז זייער פשוט דער חשבון וואס ער זאגט.

שפעטער וואס די תיאוריה איז, אז סאמהא ס'איז אמת אז די זון פארט אויף א סירקל, אבער ס'איז דא נאך עפעס א זאך וואס מאכט אז אונז זאלן אויסזען די זון אנדערש ווי ס'איז אמת'דיג. סאו די אמצעי וואס ער זאגט דא איז די אמת'דיגע זאך אין הימל לויט די זון אליינס, אבער לויט ווי ס'זעט אונז, לויט ווי ס'קאנעקט זיך מיט די מזלות צו אונז, איז דא אן אנדערע זאך, וואס דאס רופט ער מקומו האמיתי. מקומו האמיתי מיינט מקומו האמיתי במזלות. אין אנדערע ווערטער, לויט זייער תיאוריה, דער פלאץ וואו די זון איז אין די מזלות. איז נישט די זעלבע פון די זון סירקל וואס ער פארט זיך אליינס, פאר וואטעווער ריזען.

חידוש: תקופת ניסן קומט אן צוויי טעג פריער לויט מקום השמש האמיתי ממילא זאגט ער אז די חשבון און די תקופות איז אלעס לויט די מהלך האמצעי, וויאזוי ער אליינס פארט, אבער די מקום השמש האמיתי איז אנדערש. **אבל במקום השמש האמיתי,** אויב וועט מען רעכענען מיט די מקום השמש האמיתי — מקום מיינט ביחס צו די צוועלף מזלות — דעמאלטס **תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו,** בזמנים אלו מיינט ער היינטיגע צייטן, **כמו שני ימים קודם שתהיה תקופה שיוצאה מחשבון זה. אבל תקופת ניסן וועט אויסקומען אביסל שנעלער. דאס הייסט, תקופת טבת דויערט אביסל לענגער ווי די אנדערע תקופות.

קערצער. לענגער. אה, קורצער, יא. תקופת ניסן רוקט זיך אן צוויי טעג פריער, **בין מחשבון מי שמחשבו רביעי יום גמור, בין מחשבון מי שמחשבו פחות מרביעי יום.** דאס הייסט, דער וואס רעכנט פחות מרביעי יום איז טאקע בעסער אז די ניינצן יאר זאל אויסקומען גאנץ, אבער אויב וועלן מיר קוקן אויף די ריעליטי פון ווען די זון קומט אן צו די פלאץ כלפי די מזלות, איז יעדע יאר רוקט זיך עס מיט ניסן. נישט רוקט זיך יעדע יאר, נאר תקופת ניסן איז אייביג צוויי טעג לענגער. דאס הייסט, אלעמאל צוויי טעג פריער פון די חשבון. דאס הייסט, אפילו די נעקסטע אפאר מינוט וועט דאך נישט סאלווען די פראבלעם, ס'איז א חילוק פון צוויי גאנצע טעג.

נפקא מינה להלכה: תקופת ניסן איז די איינציגסטע וואס איז נוגע אבער ס'איז אינטערעסאנט, ווייל דאס האט מיט א גאנץ אנדערע זאך, ווייל נישט אלע פיר תקופות זענען אמת'דיג איקוואל, לפחות לויט די מזלות. דאס איז דער חידוש. און די אמת'ע סיבה איז פארוואס? נישט נאר ווייל די זון איז נישט עקזעקטלי א באל, אדער ווייל די גאנצע... איך זאג נישט אויס וואס איז די אמת'ע... אבער די אינטערעסאנטע זאך איז אז די איינציגסטע וואס איז נוגע איז תקופת ניסן, און ס'איז דאך אויסגעקומען א גרויסע נפקא מינה להלכה, אז ווען די בית דין האט אויסגערעכנט, האבן זיי נאר אויסגערעכנט תקופת ניסן, און די צוויי טעג קענען אויסמאכן די גאנצע דיפערענט.

דיגרעסיע: דער רמב"ן ס'סוד — ווען מען וועט מאכן א נייע סנהדרין אמת, אמת. דער רמב"ן פארציילט אז ס'איז דא א סיקרעט אז ווען מ'וועט מאכן א נייע סנהדרין, זאל מען נישט גיין מיט די חשבון, נישט שמואל, נישט רב אדא בר אהבה, נאר אויב די תקופה קומט אויס ט"ו אדער ט"ז, זאלסטו וויסן, אבער למעשה ביסטו נאך גוט. מ'דארף וויסן אויב ס'גייט אונז אן די אמת'דיג אדער די אמצעי. ניין, ס'דארף דאך אנגיין די אמת'דיג, ווייל, „שמור את חדש האביב". אביב מיינט דאס בערך רע. איך ווייס נישט.

„בזמנים אלו" — דער חילוק טוישט זיך לאורך הזמן
און דאס וואס ער זאגט „בזמן זה", ווייל חוץ פון דעם חילוק איז דא נאך א זאך וואס טוישט זיך במשך די היסטאריע פון די וועלט, וואס עפעס הייסט גובה השמש, וואס מיר גייען דאס אויך לערנען שפעטער, וואס בזמן הרמב"ם איז עס צוויי טעג, און אנדערע מאל קומט עס אויס אנדערש. היינט איז עס נישט עקזעקטלי צוויי טעג, ס'איז עפעס אן אנדערע נומער, וואס איך ווייס נישט וואס. אבער דער רמב"ם זאגט „בזמנים אלו", ווייל דער רמב"ם האט געוואוסט שוין אז דאס אליינס טוישט זיך לאורך הזמן.

הבהרה: דער חילוק איז נישט מצטבר — ס'איז נאר בתוך די יאר
אבער דער רמב"ם זאגט נישט אז מיר גייען דארפן פיקסן כאילו יעצט. אז אויב מיר וועלן יעצט מאכן בדיוק, וועלן מיר האבן הונדערטער טעג צו

בית דין הגדול, אבער ווי לאנג ס'איז נאך געווען א בית דין, ס'איז טייטש, לאמיר זאגן, סוף בית דין האבן זיי שוין געמאכט די בעסערע. ניין, ניין, ביי די וועי, ער זאגט נישט היסטאריעס. ער זאגט, יא, היו סומכים. אבער אפשר מיינט ער, אויב ס'וועט זיין א בית דין, וועט מען דאס נוצן. ער זאגט נישט קיין מעשה. לכאורה קומט פון דא אויך ארויס א הלכה וואס ער וויל אונז זאגן, אבער ער זאגט אונז נישט, אז ווען אונז וועלן מיר האבן א בית דין, ווען אונז וועלן מיר האבן א סנהדרין, ווען אידן וועלן זיך קענען צוזאמקומען און נישט זיין אזוי צוקריגט, וועלן אונז דעמאלטס זען וואס איז די בעסטע חשבון. און מ'וועט פארשטייט זיך, מ'וועט געבן קרעדיט פאר שמואל, רבי אדיר בר אהבה, וואס זיי זענען די אנהאק, אויף וועם אונז שטייען מיר, און מ'וועט מאכן לויט די בעסטע, אזוי ווי לויט די רמב"ם, אזוי זאגט עס דא לכאורה. אנדערש האט נישט קיין פשט פארוואס ער לערנט די אלע הלכות. די אלע הלכות איז כדי אונז זאלן וויסן, און נאכדעם זאלן מיר אונז קענען פון דעם מאכן די בעסטע חשבונות פאר אונזער צייט.

חידוש: אפילו תקופת רב אדא איז נישט פונקטליך
ווי דער רמב"ם אין חשבון שטייט, תקופת רב אדיר איז אביסל מער פונקטליך, אבער אלעס איז אלעס חילוקים פון אפאר מינוט מער פונקטליך ווי תקופת שמואל, ס'איז אויך נישט פונקטליך. די ארץ הגרונים ווייסן אביסל בעסער. אזוי זאגט דער רמב"ם. אפשר דער רמב"ם האט אליינס נישט געוואוסט, ס'איז שווער צו וויסן, אבער דער רמב"ם זאגט אז ס'זעט אויס אז דאס איז מער אמת, אבער קען זיין ער האט נישט געוואוסט אמת'דיג. איז דאך אויך חילוקים פון אפאר מינוט. היינט קענסטו פרעגן, נו, ס'איז דאך אויך אפאר מינוט א חילוק. דאס איז קודם כל. אבער יעצט דארף מען וויסן נאך א זאך, אז די גאנצע חשבון וואס מען מאכט פון תקופות לויט ביידע, נישט קיין חילוק וועלכע חשבון, איז קיינמאל נישט גאנץ און פונקטליך. פארוואס? ווייל די פיר תקופות פון די יאר זענען נישט אמת'דיג דאס זעלבע. אונז צעטיילן אין פיר פערפעקט סלייסעס, אבער אין אמת'ן איז נישט אזוי.

סוף הלכה יב — מהלך אמצעי לעומת מקום אמיתי: די פיר תקופות זענען נישט גלייך

זאגט דער רמב"ם, דער רמב"ם איז מסביר, די אלע תקופות וואס מ'האט מבאר געווען וויאזוי מ'מאכט די חשבונות, **הכל בקירוב**, איז אלעס נאנט צו די אמת, איז נאנט צו די עקזעקט ווען די זון קומט אן צו די זעלבע פלאץ וכדומה, **והוא במהלך השמש האמצעי**, ס'איז לויט די חשבון אז אונז מאכן א ממוצע פון וויאזוי די זון גייט, **ולא מקומו האמיתי**, נישט ווען די טשענדזש געשעט אין ריעליטי.

הסבר: וואס מיינט „מהלך אמצעי" לעומת „מקום אמיתי"?
וואס דער רמב"ם מיינט צו זאגן איז, ווייל איך וועל אים זאגן בקיצור, און מ'וועט לערנען אין שפעטערדיגע פרקים די אמת'דיגע הסבר פון דעם, אז ווען ער זאגט אמצעי מיינט ער נישט א ממוצע. ס'איז אמת אז ס'איז א ממוצע, אבער דאס איז וואס ער מיינט. וואס ער מיינט איז, אז די חכמי האסטרונומיה וואס דער רמב"ם האט געלערנט האבן געטרייט דאס גופא מסביר צו זיין, ווייל זיי האבן געהאט א הנחה, א הנחה וואס דער ערשטער וואס האט מחדש געווען נישט אזוי ווי די הנחה איז געווען קעפלער, אבער די אלע אסטראנאמערס האבן געהאט א הנחה אז די זון מיט אלע גרמי השמים דארפן גיין אין א פערפעקט סירקל. אזוי האבן זיי געהאט א הנחה, אז די זון פארט אין א סירקל. ס'איז געווען תיאוריות פארוואס, דאס איז געווען זייער סברא. אויב ס'איז א סירקל, מוז דאך זיין אז אלע תקופות זענען די זעלבע, ס'איז דאך א פערטל פון א סירקל, ס'קען דאך נישט זיין אנדערש.

איי, יעצט, למעשה, ווען מ'קוקט אויף די זון זעט מען אז ס'איז נישט אזוי, מ'זעט אז ס'קומט נישט אן צו די מזל טלה פונקטליך אין אזויפיל טעג נאכדעם וואס ס'קומט אין די מזל פון טבת וכדומה. ס'איז דא חילוקים, ניין, פון גאנצע טעג איז דא חילוקים צווישן א תקופה און א תקופה, ווי לאנג די תקופה איז געווען. איז האבן זיי אויסגעקומען מיט א תיאוריה, מ'וועט זען

פערטל פון די יאר. די תקופת ניסן קומט אן פריער ווי א פערטל יאר, אבער די גאנצע יאר איז יא די זעלבע. ס'קומט נישט צו יעדע מאל צוויי טעג.

שוין, עד כאן פרק י"ג.

פיקסן, יא? ווייל יעדע יאר... ניין, ניין, ס'איז נישט מצטבר. די צוויי טעג איז נאר בתוך די יאר. איך האב געזאגט, די אורך השנה איז כמעט פונקטליך. די חשבון פון מחזור בלייבט די זעלבע חשבון, נישט נאר פון מחזור, פון די גאנצע יאר. מ'דארף איבעררעכענען צוויי טעג מער פריער. דאס וואס שטייט אין די הלכה איז נאר אז די פיר תקופות פון די יאר זענען נישט פונקטליך א